

KERHOKESKUS

Vaikuttavasti mukana

- OPPILASKUNTA KOULUN ARJESSA

**Vaikuttavasti
mukana**

- OPPILASKUNTA KOULUN ARJESSA

Vaikuttavasti mukana – oppilaskunta koulun arjessa

Kirjoittajat:

rehtori Jari Andersson, Sastamala

lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula, Lapsiasiavaltuutetun toimisto

erityissuunnittelija Tiina Karhuvirta, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

opettaja Vuokko Kilkki-Närhi, Varkaus

opettaja Tuula Leppäkari, Laukaa

koulutuspäällikkö Sinikka Mäntysalo-Lamppu, Suomen Lasten parlamentin kanslia

ylitarkastaja Elina Nivala, Lapsiasiavaltuutetun toimisto

kouluttaja Leena Nousiainen, Rondo Training Oy

suunnittelija Merja-Maaria Oinas, Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen

koordinaatio- ja kehittämiskeskus

Suomen Lasten Parlamentin edustaja Arttu Rytönen, Uurainen

rehtori Markku Salonen, Tampere

koululainen Kimi Uosukainen, Lahti

Kerhonohjaajan opas, 5

Toimittaja: Tiina Karhuvirta

Taitto: Kuviopaja Oy

ISBN 978-952-9759-97-2

ISBN 978-952-9759-98-9 (pdf)

Paino: Oy Nordprint Ab

Painovuosi: 2009

Sisällysluettelo

Koulu on parempi, kun lapset saavat osallistua	4
Oppilaskuntatoiminta kansalaisvalmiuksien vahvistajana	6
Mihin oppilaat haluavat vaikuttaa	8
Osallistuvat oppilaat tulevaisuuden koulun perusta	11
Oppilaskuntatoiminta – tavoitteet ja toimintaedellytykset	15
Oppilaskuntatoiminta Sastamalan kaupungin perusopetuksessa	19
Lapsen kokoisessa koulussa lapsen ääni kuuluu parhaiten	24
Kaikkien täytyy saada vaikuttaa	29
Oppilaskuntatoiminta Lehtoniemen koulussa	30
Osallisuus Etelä-Hervannan koulussa	32
Oppilaskuntatoiminta osana kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää	35
Miltä vaikuttaminen tuntuu?	41
Vuorovaikutteinen verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi	45
Lähdeviitteet	46
Mainittu kirjallisuus ja muut lähteet	46

Koulu on parempi, kun lapset saavat osallistua

Lapsella on oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, kun hänen kannaltaan tärkeistä asioista päätetään. YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa aikuiset myös selvittämään lasten mielipiteitä ja ottamaan niitä huomioon.

Jo 20 vuotta sitten hyväksytyt YK:n sopimuksen ansiosta Suomessa lainsäädäntö ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat tässä suhteessa kunnossa. Ne tukevat lasten osallistumista. Sen sijaan aikuisten asenteissa, vuorovaikutustaidoissa ja toimintatavoissa on vielä paljon parantamisen varaa. Tämä koskee myös kouluympäristöä.

Suomalainen koulu on menestynyt hyvin oppimistulosten vertailussa kansainvälisesti. Siitä voimme olla ylpeitä. Osallistumisen ja vaikuttamisen sekä koulussa viihtymisen vertailuissa suomalainen koulu ei ole ollut yhtä hyvä.

Lapsen kannalta hyvä koulu on sekä tietojen ja taitojen oppimista että kasvua ihmisenä ja kansalaisena. Hyvä koulu tarjoaa tietojen ja taitojen lisäksi kokemuksen yhdessä tekemisestä, nähdäksi ja kuulluksi tulemisesta sekä mukavista ihmissuhteista aikuisin ja kavereihin.

Koulussa osallistutaan monella tavalla. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus ja keskusteluyhteys on perusta lapsen kuulluksi tulemiselle. Oppitunteja voi toteuttaa lapsia osallistavasti. Myös tukioppilastoiminta ja vertaissovitelu, erilaiset tapahtumat, kerhot sekä koululehden tekeminen ovat esimerkkejä osallistumisesta.

Näiden ohella jokaiseen kouluun tarvitaan oppilaskunta. Oppilaskunta tekee lapsia yhteisönä näkyväksi koulussa. Se on koululaisten yhteinen keskustelufoorumi. Se mahdollistaa vuoropuhelun koulun aikuisten ja myös kunnan päättäjien kanssa. Tapahtumat, koulun säännöt, pihan varustelu, ruokailu, koulun sisustus sekä opetuksen järjestelyt ovat asioita, joissa oppilailla on varmasti sanottavaa.

Osallistuminen on lapsen oikeus, mutta siitä on myös koulun kannalta hyötyä. Hyvän koulun kehittäminen on helpompaa, kun lasten tieto ja näkemykset otetaan huomioon. Osallistuminen on myös oppimista. Aikuisetkin oppivat lasten

erilaisista näkökulmista. Osallistuminen kasvattaa lapsia toisten mielipiteiden huomioon ottamiseen ja yhteisöllisyyteen. Lapset oppivat, miten yhteiset päätökset syntyvät.

Samalla arvostamme lapsia ja lapsuutta. Koululainen voi kokea: ”minä olen lapsena ja nuorena tärkeä”, ”minun mielipiteistäni ollaan kiinnostuneita”.

Lasten ja nuorten vaikuttamisen tueksi tarvitaan välittäviä aikuisia. Oppilaskunnan ohjaavan opettajan työ on tärkeää. Koulun johto näyttää tietä siinä, arvostetaanko lasten mielipiteitä ja ohjaavan opettajan työtä. Myös koulun ja nuorisotyön yhteyksiä on hyvä tiivistää.

Oppilaskuntatoiminta on lisäksi osa kotikunnan lasten osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmää. Useassa kunnassa oppilaskunnat valitsevat edustajansa nuorisovaltuustoihin ja lasten parlamentteihin tai toimivat muutoin tiiviisti yhteistyössä.

Toivon Sinulle antoisia, avartavia ja iloisia hetkiä lasten parissa!

Maria Kaisa Aula
lapsiasiavaltuutettu

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Elina Nivala

Oppilaskuntatoiminta kansalaisvalmiuksien vahvistajana

Ajatus, että oppilaskuntatoiminnassa lapset ja nuoret voivat oppia tärkeitä kansalaistoiminnan valmiuksia, ei ole uusi eikä yllättävä. Mahdollisuus osallistua keskusteluun ja päätöksentekoon yhteisistä asioista kouluympäristössä kehittää nuoren kansalaisen taitoja itsensä ilmaisemiseen ja mielipiteidensä argumentointiin, kykyä muiden kuuntelemiseen ja yhteisten tavoitteiden rakentamiseen erilaisten näkemysten pohjalta sekä ymmärrystä demokraattisen päätöksenteon edellytyksistä ja toteuttamisen tavoista. Jos oppilaskunnan toiminta lisäksi perustuu edustuksellisuuden periaatteeseen ja oppilaskunnan hallituksen jäsenet valitaan jonkinmuotoisilla vaaleilla, saavat nuoret kansalaiset sellaisia kokemuksia edustuksellisen demokratian toiminnasta, jotka auttavat heitä ymmärtämään myös koulun ulkopuolella toimivien yhteiskunnallisten päätöksentekojärjestelmien toimintaa. Oppilaskuntatoimintaa pidetäänkin yleisesti tärkeänä kansalaiskasvatuksen areenana kouluissa.

Oppilaskuntatoiminnan kansalaiskasvatuksellinen merkitys ei kuitenkaan pelkisty vain vaikuttamisen ja päätöksenteon valmiuksien ja ymmärryksen kehittämiseen. Kansalaisuus itsessään ei nimittäin ole vain poliittisena aktiivisuutena ja vaikuttamistoimintana ilmenevä yksilön rooli. Kansalaisuus on laajasti ymmärrettynä jäsenyyttä yhteiskunnassa, ja se edellyttää jokaiselta valmiuksia tulla toimeen ja elää sovussa muiden kanssa.

Kansalaistoiminta puolestaan voi olla hyvin monimuotoista osallistumista toimintaan yksityisen elämänpiirin ulkopuolella. Oman asuinalueen asukasyhdistyksen talviriehan järjestämiseen osallistuminen on kansalaistoimintaa yhtä lailla kuin kansalaisadressin kerääminen asuinalueen lähikoulun säilyttämisen puolesta tai villasukkien kutominen asukastuvan käsityöpiirissä lahjoitettavaksi naapurimaan lastenkoteihin. Pohjimmiltaan kansalaistoiminta on erilaista yhdessä tekemistä jollain tavoin yhteiseksi hyväksi. Kansalaisuus ei siten olekaan perusluonteeltaan ensisijaisesti poliittinen vaan sosiaalinen ilmiö. Tällöin tärkeimpiä kansalaisvalmiuksia ovatkin ihmisen sosiaaliset perusvalmiudet: kyky yhteiselämään ja -toimintaan muiden kanssa.

Parhaimmillaan oppilaskuntatoiminta on yksi osatekijä rakentamassa koulu yhteisöstä kasvuympäristöä, jossa jokaisen lapsen ja nuoren valmiudet yhteiselämään ja -toimintaan muiden kanssa vahvistuvat. Koulu saattaa olla toimintaympäristönä varsin yksilö- ja suorituskeskeinen, yksilölliseen oppimiseen ja oppimistuloksiin keskittyvä. Kuitenkin se on myös luonnollinen sosiaalisen elämän ympäristö, jossa on mahdollista omaksua kansalaisen sosiaalisia perusvalmiuksia päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja toiminnassa. Sellaiset toimintamuodot kuin oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta ovat tärkeitä tämän luonnollisen sosiaalisen elämän vahvistajia, sillä niissä oppilaat toimivat yhdessä tavoitteellisesti kuin välitunneilla mutta vapaamuotoisemmin kuin oppitunneilla. Ne voi nähdä erityisinä sallitun ja toivotun vertaisvuorovaikutuksen tiloina.

Olennaista lapsen ja nuoren sosiaaliselle kasvuille ja yhteiselämän valmiuksien kehittymiselle on saada mahdollisuuksia ja tukea vuorovaikutukseen myös erikäisten ja erilaisten, omaan kaveripiiriin kuulumattomien, oppilaiden kanssa. Jotta vuorovaikutuksen kokemuksista kehittyisi positiivisia kasvukokemuksia, tarvitaan aikuisten ohjausta mutta myös sellaista keskinäistä kanssakäymistä, joka koetaan merkitykselliseksi ja jossa voidaan löytää yhteisiä tavoitteita ja mielekkään yhteistoiminnan muotoja. Oppilaskuntatoiminta voi tarjota nimenomaan mahdollisuuksia tähän – ja parhaimmillaan se tarjoaa niitä paitsi hallituksen jäsenille myös muille oppilaille erilaisen järjestämänsä toiminnan kautta. Toki hyvin tärkeää on, että oppilaskunta toimii oppilaiden kanavana vaikuttaa asioihin koulussa, mutta ei ole mitään syytä väheksyä myöskään oppilaskunnan organisoimia tapahtumapäiviä tai tempauksia. Ne voivat tarjota hyvin monimuotoisia luokkien rajat ylittävän yhteistoiminnan mahdollisuuksia ja samalla vahvistaa koulun me-henkeä, oppilaiden kokemusta kuulumisesta koulu yhteisöön. Johonkin kuulumisen kokemus on sosiaalisten valmiuksien ohella välttämätön kansalaisuuden vahvistumisen perusta.¹

Elina Nivala

Mihin oppilaat haluavat vaikuttaa

Kun lapsilta ja nuorilta kysytään kouluun liittyviä toiveita, toistuvat vastauksissa pääasiassa samat asiat. Lapsiasiavaltuutetun toimiston tekemissä selvityksissä² ja kyselyissä lapset ja nuoret ovat tuoneet esiin haluavansa vaikuttaa varsinkin kouluympäristön viihtyvyyteen sekä sisä- että ulkotiloissa, kouluruokaan, koulun sääntöihin ja yksittäisten oppituntien sisältöön. Osa kokee vaikutusmahdollisuutensa varsin hyviksi jo nyt, mutta monet ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä siihen, miten koulussa kuunnellaan ja otetaan huomioon oppilaiden mielipiteitä. Varsin yleisesti lapset ja nuoret toivovat, että heillä olisi nykyistä enemmän vaikuttamismahdollisuuksia koulussa.

Lasten ja nuorten koulua koskevat parannustoiveet kohdistuvat suureksi osaksi oppituntien ulkopuoliseen toimintaan eli välitunteihin ja ruokailuun. Välituntien vieton ympäristöt eli koulun pihat ja käytävät ovat heille tärkeitä liikumisen, sosiaalisen toiminnan ja hengähtämisen ympäristöjä, ja he odottavat niiltä viihtyisyyttä, virikkeitä ja mahdollisuutta istua juttelemassa kavereiden kanssa. Varsinkin alakoululaiset halusivat pihalle monipuolisempia toimintamahdollisuuksia: välituntivälineitä, enemmän kiipeilytelineitä ja keinoja. Yläkoululaisetkin halusivat kehittää pihvoja viihtyisämmiksi ja tuovat usein toiveen penkkien saamisesta piholle. Välituntien viettäminen ulkona koetaan ikävänä pakkona, sillä yläkoulujen pihat ovat usein hyvin pelkistettyjä ja vailla toimintamahdollisuuksia. Toisaalta nuoret toivovat voivansa vaikuttaa siihen, missä välituntinsa viettävät – ainakin niin, että osan välitunneista voisi viettää sisällä. Pienemmät puolestaan kaipaavat usein pidempiä välitunteja, että ehtisivät liikkua enemmän.

”Koulussa voisi olla pihalla enemmän tekemistä ulkona.” alakoululainen³

*”Oppilaille valitetaan että he eivät käy välitunneilla ulkona mutta siellä ei ole mitään tekemistä niin miksi sinne kukaan haluaisi mennä..??”
yläkoululainen*

Myös koulun sisätiloihin lapset ja nuoret kaipaavat viihtyisyyttä: pirteitä värejä sisustukseen, viherkasveja sekä sohvia, penkkejä ja pöytiä oleskelutiloihin.

Lisäksi he kiinnittävät yleisesti huomiota tilojen siisteyteen. Hyvin usein oppilailla on wc-tiloja koskevia vaikuttamistavoitteita: he toivovat näiltä tiloilta hygienisyyttä ja yksityisyyttä eli konkreettisesti puhtautta ja toimivia lukkoja oviin. Myös koulun tilojen ahtaus, huono sisäilman laatu ja kylmyys ovat asioita, joihin oppilaat halusivat parannusta. Koulutiloihin liittyvät myös toiveet ergonomisemmista työskentelyolosuhteista luokissa.

*”Maalataa koulu pirteämmäksi eikä sellaiseksi kuin sairaala!!!”
yläkoululainen*

Kouluruoka on lasten ja nuorten keskuudessa keskeisimpiä tyytymättömyyden aiheita. He tuovat kyllä usein esiin arvostavansa ilmaista kouluruokaa mutta kritisoivat ruuan laatua ja ruokaan varattujen resurssien niukkuutta. Toiveena on maukkaampi, terveellisempi ja monipuolisempi kouluruoka, jonka määrää ei rajoiteta. Oppilaat halusivat myös vaikuttaa ruokalistan suunnitteluun, esimerkiksi saada listalle toiveruokapäiviä. Myös ruokailuun varatun ajan pituuteen ja ruokataun ajankohtaan haluttaisiin vaikuttaa.

”Lihapullia max 5 kpl. Kuka sellaisella määrällä elää?” alakoululainen

”Kouluruoassa voisi kysyä oppilaiden toiveita.” alakoululainen

Keskeinen kouluviihtyvyyttä vahvistava tekijä on hyvä ilmapiiri. Lapset ja nuoret esittävätkin usein ajatuksia siitä, miten ilmapiiriä voisi kehittää. Tärkeiksi koetaan sekä suhteet muihin oppilaisiin että opettajien toiminta suhteessa oppilaisiin. Muita oppilaita, myös muiden luokkien oppilaita, haluttaisiin oppia tuntemaan paremmin esimerkiksi yhteisen toiminnan ja tapahtumien kautta. Opettajia kritisoidaan oppilaiden eriarvoisesta kohtelusta ja heidän toivotaan puuttuvan tehokkaammin kiusaamiseen. Nämä toiveet liittyvät sekä välitunteihin että oppitunteihin: välitunneille kaivataan tarkempaa valvontaa ja herempää kiusaamiseen puuttumista, oppitunneille työrauhaa. Lisäksi lapset ja nuoret haluavat päästä osallistumaan keskusteluun koulun säännöistä ja vaikuttamaan niiden sisältöön.

”Voitaisiin puuhata muitten luokkien kanssa että kaikki oppisivat tuntemaan toisensa paremmin.” alakoululainen

”Usein kun näen tönimistä tai muuta vastaavaa, opettajat katsovat tämän vain pienenä hännämisenä.” yläkoululainen

Oppituntien sisältöihin liittyviä toiveita lapset ja nuoret esittävät kyselyissä selvästi vähemmän kuin oppituntien ulkopuolisia asioita koskevia toiveita. Varsinkin taito- ja taideaineissa he haluaisivat vaikuttaa enemmän siihen, mitä tunneilla tehdään, esimerkiksi liikuntatuntien ohjelmaan ja kuvaamataidon tehtävien aiheisiin. Jotkut oppilaat, erityisesti alakoululaiset, esittävät myös toiveita lukujärjestyksen sisällöistä. Varsinkin liikuntaa toivotaan usein lisää.

”Haluaisin vaikuttaa siihen, että mitä tehtäisiin käsityö tunnilla, koska opettaja päättää aina mitä tehdään.” alakoululainen

Yleiskuva lasten ja nuorten koulua koskevista toiveista on hyvin maltillinen ja kertoo oppilaiden olevan varsin realistisia sen suhteen, mihin heillä voisi olla mahdollisuus vaikuttaa. He haluaisivat vaikuttaa erityisesti toimintaympäristöön ja siihen, mitä opetussuunnitelman perusteissa nimitetään koulun toimintakulttuuriksi. Paljolti juuri toimintakulttuurista riippuu myös se, otetaanko lasten toiveita koulussa huomioon ja annetaanko heille mahdollisuuksia vaikuttaa omaan arkeensa koulussa.

Leena Nousiainen

Osallistuvat oppilaat tulevaisuuden koulun perusta

Koulun rooli osallisuuden edistäjänä

Jokaisella koululla on omanlaisensa toimintakulttuuri, erilaiset tavat toimia arjessa. Viime aikoina on noussut esille erityisesti se, miten kouluissa käsitellään kiusaamistapauksia, oppilaiden erilaisuutta ja miten oppilaat voivat vaikuttaa koulun toimintaan. Koulun toimintakulttuurilla pyritään vaikuttamaan oppimisympäristön rakenteisiin, erityisesti pedagogisiin käytäntöihin. Olennainen osa koulun toimintakulttuuria ovat koulun aikuisten ja oppilaiden väliset vuorovaikutussuhteet. Tärkeää on se, miten aikuinen kohtaa oppilaan ja miten oppilas tulee kuulluksi. Aikuisilla tulee olla aikaa konkreettisesti pysähtyä oppilaan luo.

Toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytännön tulkintaa koulun kasvatus- ja opetustehtävästä. Tarkoituksena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatukselle ja opetukselle asetettuja tavoitteita⁴

Toimintakulttuuriin kuuluvat koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit: tervehditäänkö, kiitetäänkö, käsketäänkö vai neuvotellaanko sekä arvot ja periaatteet kuten erilaisuuden hyväksyminen, demokratia, tasa-arvo jne. On tärkeää, että oppilaat ovat mukana koulun arjen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Toimintakulttuuri ilmenee niin oppitunneilla kuin koulun muussakin toiminnassa kuten vaikkapa kerhotoiminnassa. Oppilaita tuleekin ottaa mukaan jo suunnitteluvaiheessa: millaisia kerhoja oppilaat toivovat, milloin ne kokoontuvat, millaiset pelisäännöt kerhoille luodaan ja miten siellä käyttäytytään. Silloin kun oppilaat työstävät niitä yhdessä, niin he sitoutuvat jo samalla niiden toteutumiseen. Tämä antaa ja varmistaa aidon osallisuuden kokemuksen.

Tärkein koulun toimintakulttuurin ilmentäjä on tapa, jolla koulun ihmiset toisensa kohtaavat, erityisesti opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus. Toimintakulttuurin kehittäminen avoimeksi, vuorovaikutteiseksi ja lasta ja nuorta kuulevaksi on yksi opetussuunnitelman perusteiden keskeisistä tavoitteista.

Toimintakulttuuria kehittäessään koulu joutuu etsimään ratkaisuja moniin käytännön kysymyksiin kuten

- miten koulussa edistetään oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua
- miten puututaan arjen ongelmatilanteisiin
- miten otetaan huomioon monikulttuurisuus
- miten lisätään kouluviihtyvyyttä tai opetetaan sosiaalisia taitoja ja
- miten luodaan tilaa ja mahdollisuuksia oppilaiden omalle luovalle toiminnalle.

Toimintakulttuuria voidaan tarkastella myös vuorovaikutustaitojen kehittäjänä. Koulun hyvät ihmissuhteet kannustavat osallistumiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja vastuullisuuteen. Koulu voi tarjota lapselle ja nuorelle mallin toimimisesta vuorovaikutukseen perustuvassa yhteiskunnassa. Osallisuutta ja aktiivisuutta tukeva vuorovaikutus ei synny itsestään, vaan sitä tulee harjoitella.

Koulun pitää tarjota lapsille ja nuorille aidosti vaikuttamisen väylä. Pitää olla mahdollisuuksia oppia erilaisia taitoja, joita yhteiskunnassa tarvitaan. Nuorten osallisuuden edistäminen on enemmänkin arvo sinänsä kuin lakiin perustuva velvoite. Aktiivista kansalaisuutta ei voi nähdä pelkästään oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta. Aktiivinen kansalaisuus on käytännön taito, joka on opittavissa.

Osallistuminen koulun toimintaan lisää nuoren oman elämän hallintaa. Niiden koulujen oppilaat, jotka ovat voineet olla vaikuttamassa koulun arjen asioihin sanovat, että opettajat ovat alkaneet kunnioittaa heitä. Jotta lapset ja nuoret pysyisivät motivoituneina, tulee kaiken toiminnan olla jatkuvaa ja säännöllistä. Toiminta ei voi olla vain bileitten järjestäjä vaan oppilaiden tulee olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa koulun arjen toimintoja yhdessä opettajien ja muiden aikuisten kanssa⁵.

Oppilaat ovat nykyään itse asiassa valistuneita vaikuttajia. Jos tuloksia ei näy, lopahtaa aktiivisuus nopeasti. He eivät piittaa näennäistoiminnasta. Sen on oltava aitoa. Nykyisin lapsilla ja nuorilla on jo niin paljon kilpailevia toimintamahdollisuuksia, että he harkitsevat tarkoin, mihin ryhtyvät.

Mahdollisuuksia osallistumiseen on monia. Oppilaat voivat olla mukana mm. parantamassa kouluympäristöä, laatia koulujen järjestyssääntöjä tai opetussuunnitelmia, olla mukana erilaisten ohjelmien laatimisessa (turvallisuusstrategia, kriisisuunnitelma, päihdeohjelma jne.) tai koulujen toimintasuunnitel-

mia. Pienilläkin toimenpiteillä voidaan koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria edistää. Samalla opiskelijoiden hyvinvointi lisääntyy ja väitän, että koulun toiminnan laadukkuus paranee.

Esimerkki prosessista, jossa oppilaat ovat mukana laatimassa koulun pelisääntöjä⁶:

1. Jokaisessa luokassa pohditaan ensin neljän hengen ryhmissä: Miksi järjestyssääntöjä / pelisääntöjä tarvitaan? Mitä tapahtuisi, jos ei olisi lainkaan yhteisiä sääntöjä? Jokainen ryhmä kokoaa viisi tärkeintä sääntöä heidän mielestään ja kirjoittavat ne sitten paperille.
2. Jokainen ryhmä esittää ensin yhden säännön. Sitten kootaan luokan viisi eniten ääniä saanutta sääntöä.
3. Luokan edustaja esittelee oppilaskunnan hallituksessa oman luokan tärkeimmät säännöt.
4. Hallituksessa keskustellaan eri luokkien ehdotuksista ja tehdään lista keskeisimmistä (10) säännöistä.
5. Luokan edustaja vie taas viestin luokkaan ja kertoo hallituksen perustelut, joihin otetaan luokassa kantaa ja tehdään mahdollisia muutosehdotuksia.
6. Oppilaskunnan hallituksessa tehdään vielä lopullinen sääntöehdotus, joka esitellään opettajille. Oppilaskunnan edustajat esittelevät oppilaiden sääntöehdotuksen esim. opettajainkokouksessa.
7. Opettajat ottavat kantaa niihin ja tekevät oppilaiden näkemysten pohjalta viralliset säännöt.
8. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet käsittelevät ne vielä yhdessä ja sitten luokkien edustajat esittelevät säännöt omissa luokissaan.
9. Jos säännöt esitellään esim. vanhempainyhdistykselle, johtokunnalle tms. tulee oppilaiden olla mukana niitä esittelemässä. Oppilaiden omistajuutta sääntöjen tekemiseen tulee kunnioittaa.

Niissä kouluissa, joissa on noudatettu em. prosessia, ovat opettajat kertoneet eri koulutustilaisuuksissa, että koulukiusaaminen ja ilkivalta ovat vähentyneet huomattavasti. Toisista huolehtiminen ja innostuneisuus koulun yhteisiin tapahtumiin ovat sen sijaan lisääntyneet. Oppilaat ovat kokeneet, että heitä kuullaan ja he ovat tärkeitä ja heitä arvostetaan⁷.

Osallisuuden mittari on se, kuinka hyvin nuoret pääsevät osallistumaan projektien ja prosessien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin⁸.

Aikuisten tyypillistä vallankäyttöä lasten ja nuorten aloitteellisuuden tukahduttamisessa on hämärtää päätöksenteon tilanne erilaisilla verukkeilla. Keskustellessani nuorten kanssa heidän mahdollisuuksistaan osallistua päätöksentekoon kouluilla, oppilaat korostavat sitä, että yleensä opettajat sanovat heidän kaikkiin aloitteisiinsa ensin ”EI”, jolloin aikuinen vain yrittää päästä asiasta eroon kieltämällä sen ja tämä aiheuttaa oppilaissa ihmetystä. Tämä ilmenee myös erilaisissa kouluympäristön parantamishankkeissa, kun nuoret ovat ehdottaneet mm. limuautomaattien hankintaa tai taukotilojen rakentamista oppilaille. Monet aikuisten esittämät esteet ovat kuitenkin osoittautuneet näennäisiksi, kun niitä on arvioitu tarkemmin. Hart toteaaakin, ettei kuitenkaan ole tarpeellista, että lapset aina toimivat itsenäisesti, vaan lapset haluavat työskennellä rinnakkain aikuisten kanssa⁹.

Tavoitteena tulisikin olla, että koulujen toimintakulttuurissa korostuu yhdessä tekeminen niin, että lasten ja nuorten äänet kuullaan yhdessä aikuisten äänen kanssa. Nuoret eivät voi, eivätkä halua saavuttaa muutosta yksinään, sillä päätöksenteossa ja neuvottelussa tarvitaan kumppaniaikuisten mukanaan tuomia asiantuntijuuden ja auktoriteetin sekä rahallisen, henkisen ja sosiaalisen tuen elementtejä.

“Koulussa voisi vaikuttaa esim.kertomalla opettajalle, jos luokassa on jokin huonosti. Itse olen vaikuttanut joihinkin asioihin ja se on ihan mukavaa!”
tyttö 5.lk, Laukaa

Jari Andersson
Tiina Karhuvirta

Oppilaskuntatoiminta – tavoitteet ja toimintaedellytykset

Osallisuuden käsite

Osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa ja osallistua omaan elämään liittyviin asioihin sekä luoda omaa kulttuuriaan. Osallisuus on vuorovaikutusprosessi, johon lapsia ja nuoria tulee tukea.

Koulun tavoitteena on kehittää oppilaiden osallisuutta. Osallisuutta kehittämällä tuetaan hyvää oppimista, ihmiseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Oppilaiden osallisuudella tarkoitetaan sellaista toimintaa, jossa lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin. Toiminta tarjoaa osallisuuden kokemuksen kaikille lapsille ja nuorille. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa yhteisiin asioihin ja saada aikaan muutosta elinympäristössään.

Oppilaskuntatoiminnan tavoitteet:

- 1) Luoda oppilaille mahdollisuudet vaikuttamiseen ja vastuun kantamiseen koulun yhteisistä asioista.
- 2) Vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä sekä luokan yhteisöllistä toimintakulttuuria.
- 3) Tukea oppilaiden mahdollisuutta osallistua yhteisiä asioita koskevaan keskusteluun.

Oppilaskunnan muodostavat kaikki koulun oppilaat. Heidän keskuudessaan valitaan oppilaskunnalle hallitus. Oppilaskunta on oppilaiden vaikutuskanava. Oppilaskunta toimii yhteistyössä rehtorin, opettajien ja koulun kehittämistiimin kanssa. Oppilaskuntatoiminta on kiinteä osa koulun toimintaa, jonka tarkoitus on itse toimintansa lisäksi harjoittaa oppilaita kriittisen mielipiteen muodostamisessa, päätöksenteko- ja neuvottelutaitoja sekä kouluyhteisössä toimimista.

Mitä onnistunut oppilaskuntatoiminta edellyttää?

Osallisuus ja vaikuttaminen on nostettu yhdeksi kriteeriksi arvioitaessa perusopetuksen laatua. Työryhmän muistiossa oppilaskunnan toiminnan laatu-

kriteereiksi koulun tasolla nostetaan esille toiminnan tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja vaikuttavuus. Lisäksi mainitaan oppilaskunnan ohjaamisen resurssien riittävyys.¹⁰

Oikeusministeriön julkaisemassa Demokratiaa koulunpenkille –oppaassa hahmotellaan onnistunutta oppilaskuntatyöskentelyä, joka on avointa ja mielekästä oppilaiden ja koko koulu yhteisönkin kannalta. Avointa siinä mielessä, että oppilaat kokevat toiminnot oikeudenmukaisiksi ja kaikkia koskeviksi. Vaikka oppilaskunnan toiminnan sydän ovat innostuneet oppilaat, he eivät voi toimia ilman koulunsa rehtorin ja opettajakunnan sitoutumista asiaan. Näennäisdemokratia ei motivoi osallistumaan siis asiat, jotka ovat oppilaskunnan asialistalla, pitää olla oikeita, aitoja asioita ja vielä sellaisia, että oppilaskunnalla on todellinen mahdollisuus vaikuttaa ratkaisuihin eikä vain näennäisesti kuulla oppilaita¹¹.

Opetushallituksen vuonna 2006 tehdyn kyselyn mukaan 31,5% kyselyyn vastanneista kouluista toimi oppilaskunta¹². Kun kyselyn vastausprosentti oli 43,2% (emt. 1) voidaan oppilaskuntatoiminnan olevan edelleen Suomessa lapsen kengissä. Läheskään kaikissa perusasteen kouluissa ei ole minkäänlaista järjestelmää oppilaiden osallistumisen tukemiseen.

Edellä mainitun kyselyn pohjalta voi arvioida suuntaa antavasti sitä, mihin asioihin oppilailla on kouluissa vaikutusmahdollisuuksia. Suosituimpia asioita, joihin oppilaat voivat vaikuttaa ovat teemapäivien- ja viikkojen järjestäminen (84,4%), kouluympäristö (koulun tilat ja/tai piha) (74,3 %), juhlien järjestäminen (73,3%). Järjestyssääntöihin pystyi vaikuttamaan noin 40 % oppilaskunnista, koulun toimintasuunnitelmaan noin 30% ja opetussuunnitelmankin mainitsi 7,2% kyselyyn vastanneista oppilaskuntatoimintaa järjestävistä kouluista.

Miksi aikuisten mielestä koulussa pitäisi olla järjestäytynyt oppilaskunta?

Ohjaajien motiivit oppilaskuntatoiminnan edistämiseksi voi jakaa kolmeen lohkoon:

- 1) aikuisten toiminnan helpottaminen
- 2) oppilaiden yhteisöllisyyden tukeminen ja
- 3) koulun pedagoginen toimintamalli.

Oppilaskuntatoiminnan voi ajatella helpottavan rehtorin ja opettajien työtä, kun osa asioista on siirretty oppilaskunnan hoidettavaksi. Oppilaiden yhteisöllisyyttä toiminta tukee, kun oppilaskunta on aktiivinen toimija esim. koulun juhlien,

teemapäivien ja muiden tapahtumien järjestämisessä. Pedagoginen toimintamalli tarkoittaa parhaimmillaan sitä, että oppilaiden osallistuminen suuntautuu opetuskäytäntöihin ja opetuksen suunnitteluun, jolloin tavoitteena on opiskelumotivaation lisääminen.¹³

Oppilaskunnan mukanaolo koulun toimintakulttuurin kehittämisessä voi lähteä liikkeelle asia kerrallaan. Koulun toimintojen kehittämisen yhtenä ulottuvuutena on myös oppilaiden osallisuuden lisääminen kuten kerhotoiminnan kehittämisessä. Tämä tarkoittaa niin osallisuutta itse kerhojen toiminnassa mutta myös sitä, että oppilaat ovat mukana koulunsa kerhotoiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa ja miksei myös toteuttamassa yhdessä ohjaajan kanssa. Oppilaskunta ja oppilaskunnan hallitus on koulun kerhotoiminnassa mukana erityisesti selvitettäessä lasten ja nuorten toiveita koulun kerhoiksi, kartoitettaessa kotipaikan muita harrastusmahdollisuuksia ja harrastusmessujen ja kerhotoiminnan esittelytilaisuuksien järjestämisessä.¹⁴

Oppilaskunnan toimintaa edistäviä tekijöitä ohjaajien mielestä ovat

- 1) todelliset vaikuttamismahdollisuudet
- 2) avoin ilmapiiri
- 3) asenne ja innostus
- 4) organisaatorakenne
- 5) rehtorin kannustus¹⁵

Oppilaskunnan toimintaa haittaavia tekijöitä ovat ohjaajien mielestä

- 1) ajan puute/ poissaolo opetuksesta
- 2) toimintakulttuurin kehittymättömyys
- 3) asenteet
- 4) perinteiden puute
- 5) arvostuksen puute¹⁶

Oppimispolkua pitkin kasvatustavoitteisiin

Koulun kerhotoiminnan kehittämistyö edellyttää myös oppilaskuntien osallistumista työhön yhdessä opettajakunnan ja kotien kanssa. Suunnitelmallinen toiminta edellyttää avointa ja luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta, joka on luotavissa keskusteluihin toiminnan tavoitteista ja tavoista. Oppilaiden osallistuminen toiminnan suunnitteluun on nähty ensiarvoisen tärkeäksi vaikkapa kerhotoiminnan kehittämisessä.¹⁷

Leena Nousiainen ja Ulla Piekkari (2005 ja 2007) kirjoittamat perusteelliset oppaat oppilaskunnan käytänteistä, kuten oppilaskunnan hallituksen edustajien valinnasta, yhteistoiminnallisesta kokouksesta ja oppilaskunnan toiminnan arvioinnista on julkaistu Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu –hankkeen yhteydessä¹⁸. Hankkeen sivut löytyvät osoitteesta www.kerhokeskus.fi/fi/osallistuva_nuori/oppilaskunta_.

Kerhokeskuksen sivuilla www.kerhokeskus.fi/osallistuva_nuori/_oppilaskunta on koottuna eri tahojen julkaisemaa, oppilaskunnan ohjaavalle opettajalle tarkoitettua materiaalia ja aiheeseen liittyviä linkkejä.

Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamisen oppimispolkua¹⁹ voi hahmotella oppilaskuntatoiminnan osalta seuraavasti:

Alkuopetusikäiset – perustaidot ja sitoutuminen

- tiedän mikä on oppilaskunta ja oppilaskunnan hallitus
- tiedän miten kokouksissa toimitaan
- tiedän mikä on tehtäväni hallituksen jäsenenä

3.-4.-luokkalaiset – ilmaisutaidot ja suunnittelu

- edustan luokkaani hallituksessa
- käytän puheenvuoroja hallituksen kokouksissa aktiivisesti
- kysyn luokkani mielipidettä aktiivisesti käsiteltäviin asioihin
- osallistun yhteisten asioiden hoitamiseen

5.-6. –luokkalaiset – perustelut ja arviointi

- osaan perustella mielipiteeni
- tiedän miten koulussani tehdään päätöksiä
- osallistun aktiivisesti asioiden eteenpäin viemiseen
- kykenen arvioimaan hallituksen työskentelyä

7.-9. –luokkalaiset – neuvottelu ja kehittäminen

- osaan neuvotella asioista ja ymmärrän myös muita näkökulmia asioihin
- tuon aktiivisesti luokkani toivomia asioita hallituksen käsittelyyn
- ymmärrän toiminnan arvioinnin merkityksen työskentelyn kehittämisessä

Jari Andersson

Oppilaskuntatoiminta Sastamalan kaupungin perusopetuksessa

Oppilaskuntatoiminta laajeni syksystä 2006 kattamaan kaikki silloisen Vammalan kaupungin alueen koulut. Koulutoiminnan sujuvuuden ja viihtyvyyden kannalta on erityisen tärkeää, että koulun yhteisiä sääntöjä ja toimintatapoja noudatetaan. Kaikessa toiminnassa pyritään avoimeen ja vuorovaikutteiseen yhteistyöhön ja eri osapuolien huomioon ottamiseen. Koulun oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa tehdään yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan koulun kehittämistoiminnassa. Tällaista toimintaa ovat mm. erilaisten juhlien ja retkipäivien järjestäminen, koulun sääntöjen muutokset, remonttien ja piha-alueiden suunnittelu. Oppilaiden edustajat ovat myös mukana uusien opettajien haastatteluissa.

Jokaisen koulun demokraattiseen toimintakulttuuriin kuuluu vahvana osana koulun oppilaskuntatoiminta. Oppilaskuntatoiminnalla pyritään vahvistamaan oppilaiden osallisuutta osana koulua ja ympäröivää yhteiskuntaa. Oppilaskuntatoiminnan avulla koulun oppilailla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan, saada kokemusta vastuun kantamisesta sekä harjoitella päätöksentekotaitoja.

Oppilaskunta toimii yhteistyössä rehtorin, opettajien ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa. Jokaisen koulun oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulun oppilaat ja jokaiselta luokalta valitaan vähintään yksi edustaja edustamaan luokkaansa oppilaskunnan kokouksissa. Luokkaedustajista valitaan oppilaskunnan hallitus, joka toimii valitun yhdysopettajan kanssa aktiivisesti. Oppilaskuntatoiminta on kiinteä osa koulun toimintaa, jota voidaan toteuttaa myös koulupäivän aikana, jonka tarkoitus on itse toimintansa lisäksi harjoittaa oppilaita kriittisen mielipiteen muodostamisessa, päätöksenteko- ja neuvottelutaitoja sekä kouluyhteisössä toimimista.

Oppilaskuntatoiminta on osa koulun toimintaa, jota voidaan toteuttaa pääasiassa koulupäivän aikana. Tämä on tärkeää, jotta kaikki oppilaat voivat tasaveroisina olla osallisina oppilaskuntatoiminnassa. Oppilaskunnan hallitus voi halutessaan järjestää lukuvuoden aikana vuosikokouksen koko oppilaskunnalle.

Kuinka oppilaskunnan yhteydet kunnan vaikuttamisrakenteisiin luodaan?

Mitä ikinä oppilaskuntaan liittyvää kunnassa tehdäänkin, kannattaa asian laadusta riippuen tehdä kirjaukset opetussuunnitelmaperusteisiin tai kaupungin/kunnan hallinto-/johtosäätöihin. Lisäksi oppilaskunnan ohjaavien opettajien tehtäväkuvissa tulee huomioida asia. On järjestettävä vastuutaho, joka vastaa oppilaskunta- ja osallisuustoiminnasta.

Kun johtosäännössä on osallisuuden ulottuvuus, ei kukaan kunnassa toimiva voi ohittaa asiaa esim. aikapulaan vedoten. Johtosääntö velvoittaa kaikkia toimijoita. Vähitellen yhteistoiminnasta lasten ja nuorten kanssa tulee osa arkea.

Oppilaskuntien yhteys kaupungin vaikuttamisrakenteisiin tapahtuu alueneuvostojen ja nuorisovaltuuston kautta (kuva s. 23). Kaikissa kaupungin lautakunnissa, hallituksessa ja valtuustossa on nuorten edustajilla läsnäolo- ja puheoikeus. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt lasten ja nuorten osallisuuden osaksi normaalia demokraattista toimintaa.

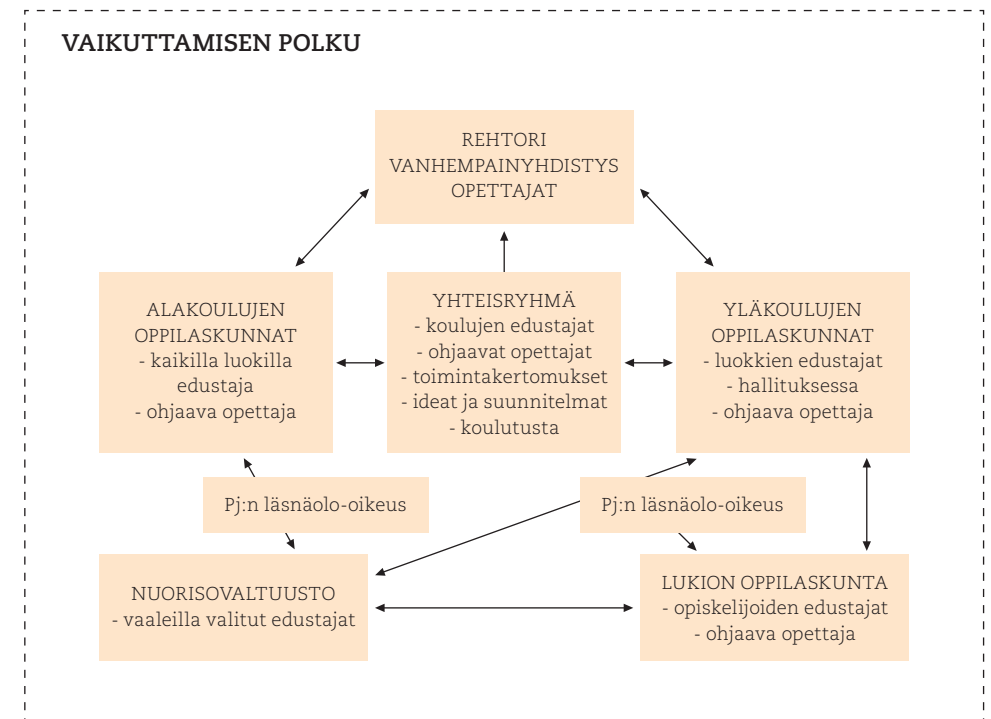
Vuosittain oppilaskuntatoiminnan näkyvä ilmentymä on ns. oppilaskuntien huippukokous. Huippukokouksessa kaikkien kaupungin alakoulujen oppilaskuntien edustajat kokoontuvat päättämään jokaisessa yksikössä suunniteltavien hankkeiden rahoittamisesta.

Jokaiselle koululle on myönnetty koulun koon perusteella ns. pohjarahoitus. Jos suunnitellut toimet ovat kalliimpia kuin mitä koulukohtaisella rahalla voidaan saada, esitellään hanke huippukokouksessa ja pyritään vaikuttamaan siihen, että lisärahoitusta saataisiin. Huippukokoukselle myönnetyn budjetin raamien sisällä tulee pysyä ja joskus lisärahoituksesta äänestetään.

Ennen huippukokousta nuoret esittelevät hankkeensa muille osallistujille. Esitelyt ovat erittäin huolellisesti valmisteltuja valmiita projektisuunnitelmia. Havainnekuvat ja pienoismallit aiotuista hankkeista ovat varsin yleisiä.

Nuorisopalveluilla on päävastuu oppilaskuntatoiminnan koordinoinnista kaupungissa. Kouluilla tapahtuvaa oppilaskuntatoimintaa järjestämään on valittava jokaisesta yksiköstä oppilaskuntatoiminnasta vastaava opettaja. Kunnan koosta riippuen on mahdollista valita henkilö, joka vastaa ohjaavien opettajien kouluttamisesta ja informoinnista.

Oppilaskunnat pääsevät suoraan keskustelemaan kaupungin virkahenkilöstö- ja luottamushenkilöstöjohdon kanssa vuosittain järjestettävillä kyselytunneilla. Yläkouluilla ja toisella asteella järjestettävät tilaisuudet ovat osoittautuneet erittäin hyviksi tavoiksi antaa päätöksenteolle kasvat. Näiden kyselytuntien aikana myös virkahenkilöstölle ja luottamushenkilöstölle tulee käsitys siitä, mitkä asiat koetaan sinä hetkenä nuorten keskuudessa tärkeiksi. Myös isoimmilla alakouluilla kannattaa harkita pidettäväksi vastaavia tilaisuuksia.

Tuula Leppäkari

Lapsen kokoisessa koulussa lapsen ääni kuuluu parhaiten

Alakoululaiset osallistuvat päätöksentekoon pääasiassa heitä koskevissa konkreettisissa asioissa. Näitä ovat Jyväskylän seudulla ja Laukaassa olleet koulun piha-alueen suunnittelu sekä välineiden hankkiminen välituntikäyttöön. Oppilailta kysytään useissa kouluissa myös mielipiteitä ruokalistasta ja siihen pyritään saamaan oppilaillekin mieluisia vaihtoehtoja. Oppilaat ovat päässeet suunnittelemaan luokan sosiaalimuotoja. Monissa hankkeissa ja koulun kerhotoiminnan suunnittelussa on kuunneltu oppilaita tarkastikin.

Järjestyssäännöt on päivitetty yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa, mutta opetuksen sisältöjen tai menetelmien suunnitteluun oppilaat ovat osallistuneet harvoin.

Aihekokonaisuuksien, teemapäivien ja hankkeiden säestämässä perusopetusmelskeessä ajatus alakoululaisten oppilaskunnan järjestäytymisestä saattaa tuntua vaivalloiselta.

Jos ainoa malli oppilaskuntatoiminnasta on perinteinen yläkoulun malli hallitustyöskentelyineen, se koetaan ehkä vieraaksi alakouluissa. Hallituksen järjestäytyneen työskentely tuntuu kankealta ja viralliselta kokoustekniikan ja pöytäkirjojen laatimisen vuoksi. Mutta miten alakoulujen oppilaat pääsevät vaikuttamaan heitä koskevissa asioissa?

Oppilaiden osallistumisen heitä koskevien asioiden päättämiseen ei tarvitse tarjota alakouluikäisten istuttamista johtokunnan kokouksissa. Vaihtoehtoisia toimintamalleja on kehitelty ja kokeiltu varmasti luokan tasolla monessa koulussa. Kuten meitä aikuisia, niin lapsiakin yhteisistä asioista päättäminen kiinnostaa osaa paljon ja osaa ei juurikaan. Demokratian poluille voidaan päästä harjoittelemalla ryhmätöissä ja pienissä käytännön asioissa.

Yhteisöllisyyden voima

Savion kyläkoulu sijaitsee Keski-Suomessa Laukaan kunnan eteläosassa maaseutumaisessa ympäristössä vesistöjen välisellä kannaksella. Savion koululla opiskelee 30 alakouluikäistä lasta. Koululla työskentelee kaksi päätoimista luo-

kanopettajaa, sekä kiertävä englanninopettaja ja erityisopettaja. Isompien oppilaiden perusopetusryhmässä työskentelevät 3-6 -luokkalaiset, mutta käytännön koulutyötä tehdään joustavissa ryhmissä. Eri-ikäisten oppilaiden yhdessä toimiminen toteutuu luontevasti isompien ohjauksessa pienempiään.

Vuonna 2006 kunnat alkoivat repiä kouluverkkojaan uhaten pienten kyläkoulujen toiminnan lakkauttamisella. Näin kävi Laukaassakin. Koululaiset vanhempien päättivät järjestää mielenilmauksen kirkonkylässä. Pienten koulujen oppilaita ja vanhempia marssi vaikuttava joukko tiedotusvälineiden seurattessa mielenilmausta. Valmistelulle annettiin aikaa, tilaa ja materiaalia kouluilta. Kaiken muun oppilaat ja vanhemmat organisoivat itse. Oppilaat olivat ylpeitä osallisuudestaan ja lehtijuttuja tapahtumasta tutkittiin moneen otteeseen koulupäivien aikana. Oppilaat tuottivat mielipidekirjoituksia paikallislehteen, he kirjoittivat koulun arjesta ja halusivat vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen omalla panoksellaan. Lopulta kyläläisille annettiin mahdollisuus säilyttää koulunsa toistaiseksi - vuoteen 2010 asti. Yhteisöllisyyden merkitys ei jäänyt kenellekään mukana olleelle epäselväksi. Sen voima tuntui.

Aktiivisia kuntalaisia

Yhteinen päämäärä luo vaikuttamisen tarpeen. Oppilaille ei tarvinnut keksiä harjoituksia, kun pian taas päästiin tositoimiin vaikuttavina kansalaisina - aktiivisina kuntalaisina.

Kansalaisvaikuttamisessa ei ole ikärajaa. Vallalla on monenlaisia käsityksiä siitäkin, kuka on kuntalainen. Kansalaisvaikuttamisen luulisi olevan nyt helpompaa kuin koskaan. Uuden teknologian myötä jokainen saa mielipiteensä vaivattomasti kuuluviin, jos hallitsee sähköisten tietoverkkojen maailman. Savion koululla tämä - onni tai onnettomuus - kohdattiin toistamiseen, kun Jyvässeudun jäteyhtiö julkisti suunnitelmansa jätelaitoksen rakentamista Savion kylän alueelle, lasten kotikylälle. Harjoittelimme 3-6 luokassa teesien kirjoittamista pohtimalla laitoksen sijoittamisen hyviä ja huonoja puolia perusteluineen. Isommat pohtivat asioita laajemmastikin ja yritettiin nähdä toiminnan vaikutus eri toimijoiden kannalta katsoen. Kotiseudun maantiede ja mittakaavan merkitys kartassa tuli tutuksi suunnitelmaa koskevia karttoja tutkiessamme. Kukaan kriittiseksi kasvaneista kuudesluokkalaisistakaan ei kysynyt, missä näitä taitoja tarvitaan. Vaikuttamisen kanavat tulivat tutuiksi. Päätöksentekoprosessi on meneillään.

Näillä kuvauksilla haluan korostaa sitä, että alakouluilla on paljon käytäntöjä, jotka tukevat osallisuutta. Yhteisöllisyys tuntuu vahvana, kun yksilö kokee, että häntä kuunnellaan eikä ainoastaan kuulla. Ja että hänen mielipiteellään on merkitystä. Lapsi oppii muodostamaan mielipiteensä ja rohkaistuu tuomaan sen julki ymmärretysti. Asiat, joiden parissa työskenneltiin, yhdistivät lapsia, vanhempia ja koulua sekä kylää. Yhdessä koettuina ne eivät olleet niin museruttavan tuntuisia.

Pikku päättäjät

Mietimme oppilaiden kanssa, miten päättäjät saavat ratkaisuja aikaan sellaisissa asioissa, joissa kaikki eivät ole samaa mieltä kaikesta. Totesimme sen olevan varmaan vaikeaa, mutta mahdollista.

Juhlaohjelman suunnittelu osoittautui hyväksi harjoitukseksi tehdä yhteisiä päätöksiä, ottaa vastuuta ja jakaa vastuuta. Opetusmenetelmänä käytettiin kokonaisopetusta ja joustavia oppimisryhmiä siis toimittiin yli oppiaine- ja luokkarajojen. Työskentely aloitettiin kunnanvaltuustovaalien jälkeen. Vaalit olivat olleet lähellä oppilaiden arkea, kun muutamia vanhempia oli ehdolla valtuustoon. Päätöksentekoon osallistuminen ja vaikuttajaksi hakeutuminen oli näin ollut kotona paljon puhuttanut aihe. Mietittiin yhdessä, minkälainen näytelmä tehtäisiin juhlaan. Aktiivisimmat käyttivät puheenvuoroja ahkerasti ja todettiin, että täytyisi löytää sellainen toimintamalli, että jokainen kokisi saavansa äänensä kuuluviin. Koska luokassa on yli 20 oppilasta neljältä eri luokkatasolta, oppilaat ehdottivat, että valitaan porukka, jossa on jokaiselta luokalta edustaja. Ehdotus sai yksimielisen kannatuksen. Opettaja pohti vaihtoehtoja valinnan toteuttamiseksi.

Seuraavalla tunnilla puhuttiin äänestämisestä ja opettaja kertoi mahdollisuuksista toteuttaa äänestys tässä tapauksessa. Järjestäjät valittiin ääntenlaskijoiksi. Ensin äänestettiin tavasta, jolla edustajat valitaan. Kädennosto oli tuttu ja nopea tapa järjestää äänestys. Ensin määriteltiin, että jokaisella on vain yksi kädennosto käytettävissään ja pitää miettiä valmiiksi mitä vaihtoehtoa kannattaa. Valituksi tuli suljettu lippuäänestys.

Seuraavana päivänä käytettiin alku yhdestä oppitunnista lippuäänestykseen. Siinä jokainen kirjoitti yhden oman luokkansa oppilaan nimen. Järjestäjät laskevat välitunnilla äänet. Seuraavan tunnin aluksi todettiin äänestystulos ja näin porukka, luokkatoimikunta, oli valittu. Toimikunta kokoontui seuraavana päi-

vänä välitunnin alussa koulun pihalla. Opettaja antoi tehtäväksi selvittää, millaisiin tehtäviin oppilaat olisivat halukkaita juhlaohjelmassa. Seuraavana päivänä toimikunta raportoi tulokset, jotka opettaja kokosi taulukkoon.

Sen perusteella muokattiin juhlaohjelma, missä oli pienoishäytelmä, bändi, tanssi ja videoinstallaatio. Oppilaat sitoutuivat erittäin hyvin työskentelyyn, jonka olivat itse valinneet. Luokkatoimikunta sai kiitosta aktiivisesta roolistaan. Toimintatavasta innostuneena luokkatoimikunta esitti opettajille toiveen saada järjestää pikkujoulut koko koulun oppilaille. Toive toteutui. Opettajille esitettiin ohjelmaluonnos ja se hyväksyttiin pienin tarkennuksin turvallisuusasioissa.

Käpyhanke

Savion koululla järjestetään kuukausittain erityyppisiä työpajoja, joissa paikallisten osaajien ja yrittäjien ohjauksessa opitaan valmistamaan perinteisiä tarvekaluja luonnonmateriaaleista ja käyttämään niitä. Eri-ikäisten kyläläisten yhteisen tekemisen kautta perinteiset suomalaiset arkitaidot siirtyvät sukupolvelta toiselle osana kodin ja koulun yhteistoimintaa.

Oppilaiden vanhemmat ja isovanhemmat ovat osallistuneet toimintapäivien työpajoihin. Ideana on ollut oppia tekemään itse erilaisista materiaaleista kaikenlaista käyttö- tai lahjatavaraa. Käsillä tekemisestä saadaan onnistumisen kokemuksia, mikä auttaa myönteisen minäkäsityksen muodostumista ja vaikuttaa kouluviihtyvyyteen sekä lapsen hyvinvointiin. Yhdessä on tehty tuotteita joulumyyjäisiin ja hankittu siten rahaa koko koulun retkeilyyn. Jouluksi valmistettiin mehiläisvahakynntilöitä. Koulun pienimmätkin osallistuivat tasarvoisina vahan leikkaamiseen ja kynntilöiden kiertämiseen. Isommat auttoivat pakkaamisessa pienempiään ja laskevat tuotteelle hinnan. Hankerahoituksen avulla saatiin oppilaan vanhempi asiantuntijana ohjaamaan toimintaa ja opettajat olivat mukana suunnittelemassa, oppimassa sekä auttamassa. Näin vanhemmankin osallisuus koulun toimintaan mahdollistuu helpommin. Koulu toimii kylän sydämenä ja sen sykkeessä koko kylä elää ja hengittää. Samalla toteutuu Laukaan malli "Koko kylä kasvattaa", kun uudet kyläläiset tutustuvat koulun toiminnan kautta toisiinsa ja kyläläisiin.

Pohdintaa

Opettajasta voi tuntua raskaalta käynnistää prosessi oppilaiden osallistamiseksi päätöksentekoon. Kokemukseni oli erittäin hyvä: ajan käyttäminen kannatti, sillä toimikunta sai riittävästi valtaa riittävän konkreettisesti asiassa ja toi-

minnan tulos oli kaikkien arvioitavissa. Toimikunnan työskentelyn kautta sain mielipiteitä rehellisesti, oppilastoverille kehtaa sanoa suoraan ajatuksiaan. Eriikäisten ryhmässä toiminnan johtaminen ja vastuu kulminoituu herkästi vanhimille. Haasteellisinta onkin löytää oppilastoimijoille sopiva vastuualue. Opilaantuntemus auttaa, mutta toisaalta se myös kehittyy koko ajan ja opettaja saa toisenlaisen roolin ryhmän toiminnan ohjaajana. Lisäksi lapsilla on tuoreita ajattelutapoja, he näkevät asioita matalammalta.

”Olen ollut vaikuttamassa Savion koulun jatkoon Laukaassa vuonna 2006. Kiersimme ympäri Laukaan keskustaa kylttien ja muiden esineiden kanssa. Olin siellä muutamien kavereiden kanssa. En muista kovin hyvin mitä tuona päivänä tapahtui, mutta se oli todennäköisesti onnistunut mielenilmaus, sillä Savion koulu on toistaiseksi vieläkin pystyssä.”

poika, 6.lk, Laukaa

Arttu Rytönen

Kaikkien täytyy saada vaikuttaa

Suomen Lasten Parlamentti

Sain muun muassa olla mukana kun äänestimme kouluvaliokunnan puheenjohtajaa. Ja silloin tajusin että haluaisin olla itsekin puheenjohtajana. Minun mielestä siinä on jo paljon kokemusta!

Koulu (Höytiän koulu)

Olemme laittaneet meidän koulun rehtorille oppilaskunnasta aloitteen. Ja kun kaveri kertoi olleensa oppilaskunnassa toisessa koulussa, pyysin häntä kertoamaan miltä se tuntui. Kun hän oli kertonut, tunsin, että sain kokemusta siitä jo, kun hän kertoi tarinansa. Lähden ilomielin mukaan, jos kouluumme tulee oppilaskunta. Kun teimme koulussa tonttua koko koulun kanssa, saimme vaikuttaa sen nimen valintaan. Sillä hetkellä tunsin, että vaikuttaminen on tosi mukavaa ja että kaikkienkin välillä täytyy saada vaikuttaa.

4h-Kerho

Kun valitsimme 4h-kerhossa kerhopresidenttiä, kaikki kerholaiset saivat vaikuttaa jollakin tavalla, niin kuin kerhoissa pitääkin. Olen ollut kerhon puheenjohtajana ja silloin sain vaikuttaa aika paljon. Se oli mielestäni mukavaa vaikuttamista.

Harrastus (Jääkiekko)

Saimme kerran turnauksessa alku keväällä sellaisen lapun koko joukkue, jossa oli kysymys: ”Mitä mieltä olette nykyisestä valmentajasta?” Saimme kertoa siihen oman mielipiteemme valmentajasta, haluammeko uuden vai saako vanha jatkaa. Leirillä olemme muun muassa saaneet vaikuttaa siihen, millaiset huoneet teemme ja välillä siihen mitä teemme. Minun mielestäni se vaikuttamisen tapa on hauskaa.

Vuokko Kilkki-Närhi

Oppilaskuntatoiminta Lehtoniemen koulussa

Oppilaskunta on toiminut koulussamme aktiivisesti syksystä 2006 alkaen. Toimintaa on pyritty kehittämään koko ajan ja käytänteitä on muutettu aina tilanteen vaatimalla tavalla. Oppilaiden innostus on toiminnan a ja o. On tärkeää saada nuoret huomaamaan, että omalla aktiivisella asenteella saa oikeasti paljon aikaan. Myös yksi tärkeimmistä tavoitteista on ollut se, että ei vaan oppilaskunnan hallitus vaan koko koulu on osa oppilaskunnan toimintaa. Istuva hallitus vie asioita luokissa eteenpäin ja pyrkii samaan toimintaan mukaan koko luokan. Myös opettajat ja vanhempainyhdistys ovat olleet aktiivisia yhteistyökumppaneita lapsille.

Näiden vuosien aikana oppilaskunta on järjestänyt monenlaista toimintaa. Yksi suurimmista ponnistuksista oli Halloween-juhlan järjestäminen syksyllä 2007. Onnistumisen edellytyksenä itse näen sen, että oppilaille annetaan oikeasti mahdollisuus tehdä asioita ja vaikuttaa tärkeisiin päätöksiin. Lapset itse suunnittelivat illan. Tapahtuma järjestettiin ilta-aikaan koulun pihalla ja sinne oli kutsuttu kaikki oppilaat perheineen. Oppilaat suunnittelivat pururalle ”kauhuradan”, jonka varrella tapahtui kaikkea kivaa. Oppilaskunnan nimissä vanhempia pyydettiin leipomaan. Oppilaskunta sitten myi leipomuksia ja tuotto tuli suoraan oppilaskunnalle. Itse juhla oli ilmainen kaikille. Ja mikä tässä oli parasta: hallituksessa istui silloin noin 13 lasta, mutta juhlan järjestämisessä oli mukana yli puolet koulumme oppilaista (koulussamme n. 220 opp.). Hallituksen jäsenet delegoivat hommat eteenpäin ja innokkaita tekijöitä ja toimijoita riitti! Ilta onnistui yli odotusten! Osa oppilasta soitti pihalla musiikkia, noidat jakoivat kaikille nameja, mainokset ja kutsut koteihin olivat yhden porukan hieno taidonnäyte. Lapset hoitivat myös puffetin ja rasteilla oli kymmeniä lapsia ”kummittelemassa” – pienimmät olivat ekaluokkalaisia!

Illan tuotto käytettiin mm. yhteisiin hankintoihin. Oppilaskunnan hallitus teki esityksen vanhempainyhdistykselle langattoman mikrofonin hankkimiseksi. Oppilaskunta maksoi 1/3 mikrofonin hankintahinnasta. Samoin tehtiin esitys koripallotelineiden hankkimiseksi. Myös tähän esitykseen vanhempainyhdistys suhtautui myönteisesti. Telineet hankitaan tänä keväänä. Nyt on ”sisällä” esitys uuden videokameran hankinnasta yhdessä.

Opettajakunta on myös antanut oppilaskunnalle tehtäviä. Muutama vuosi sitten laadittiin uudet välituntisäännöt, selvitettiin leikkitelineiden tarve ja lasten toiveet niiden suhteen sekä oppilaskunta hoiti koulumme kirjastoa ja oli opettajien apuna välituntivalvonnoissa.

Oppilaskunta on järjestänyt vappujuhlia huolehtien tarjoilusta ja palkinnoista. Vuosi sitten keväällä oppilaskunta järjesti koulupäivän aikana ”puuhapäivän” kaikille koulun oppilaille. Päivän aikana sai vapaasti kulkea suorituspaikoilla ja tehdä kaikkea tavallisuudesta poikkeavaa. Pihalla oli erilaisia kilpailuja, kasvo-maalausta ja muuta mukavaa puuhaa eri-ikäisille. Ja tärkeintä tietenkin oli se, että lapset itse saivat suunnitella tapahtuman luokkatovereiden toiveita kuunnellen. Päivä huipentui jalkapalloturnaukseen opettajat vastaan oppilaat.

Nykyään oppilaskunnan hallituksessa toimii tuplamiehitys. Jos joku on kipeänä, otetaan luokasta joku kaveriksi ”tutustumaan” oppilaskunnan kokoukseen. Varsinkin pienille oppilaille on tärkeää, että on joku kaveri, jonka kanssa voi sitten kokouksen jälkeen kertoa omassa luokassa puhutuista asioista. Oppilaskunnan hallituksessa toimitaan kaksi vuotta kerrallaan. Näin toiminta saa enemmän voimaa, kun mukana on aina jo enemmän asioista tietäviä. Toinen puoli on aina erovuorossa. Kokouksista laaditaan aina pöytäkirjat ja esityslista pyritään tekemään yhdessä puheenjohtajan ja sihteerin kanssa ennen kokousta. Kokouksia on 2/kuukausi.

Oppilaskunnan hallituksen jäsenet ovat myös osallistuneet koulutukseen, jossa ovat tavanneet muiden koulujen oppilaskuntaedustajia. Tällainen ajatusten vaihto on tärkeää, koska silloin voidaan jakaa ideoita ja vaihtaa ajatuksia.

“Olen kokenut asian, johon olen vaikuttanut koulussa. Olisin halunnut vaikuttaa aika moneen asiaan, mutta en ole hirveästi vaikuttanut. Puhun jollekin aikuiselle, jos minulla on jotain keinoja vaikuttaa kouluasioissa.”

tyttö 5.lk, Laukaa

Markku Salonen

Osallisuus Etelä-Hervannan koulussa

Etelä-Hervannan koulu on 1.-9. luokat käsittävä yhtenäiskoulu, jossa opiskelee lähes 650 oppilasta. Koulumme on monikulttuurinen koulu, jossa yli 20%:a oppilaista on maahanmuuttajataustaisia. Aikuisia koulussamme on lähes 80. Oppilailla on tärkeä osa koulumme kehittämisessä. Haluamme lasten ja nuorten äänen kuuluvan koulumme arjessa. Osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus on yksi opetussuunnitelman aihekokonaisuuksista. Koulumme oppilaskunta toimii aktiivisesti ja tiedottaa verkkosivuillaan omasta toiminnastaan. Esillä ovat kehittämishankkeet, tapahtumat ja sivut vapaalle mielipiteelle. Verkkosivuja ylläpitävät tehtävään nimetyt oppilaskunnan jäsenet. Koko yhtenäiskoulumme oppilaskunnan hallitus kokoontuu joka tammikuussa Torpan kurssikeskukseen viettämään koulutus- ja suunnittelupäivää. Ohjaavan opettajan johdolla suunnitellaan tulevan kauden toimintaa. Oppilaskunnan hallituksen kokouksia pidetään kuukausittain tarpeen vaatiessa useamminkin. Toiminnan tavoitteena on koulun toimintaan vaikuttaminen sekä kehittää osallisuudessa tarvittavia valmiuksia.

Katariina Juuti, Juuso Manninen, Joni Saikanmäki, Santeri Schroderus

Marraskuussa 2008 järjestettiin Tampereella koulutus, jossa jokaiselle alaluokkien koululle tehtiin Opit-ympäristöön omat oppilaskunnan kotisivut. Kouluttajana toimi WSOY:n kouluttaja. Jokaisesta koulusta oli mukana 2-4 oppilaskunnan hallituksen jäsentä ja ohjaava opettaja. Käyttöoikeus annettiin koulun kaikille oppilaille ja opettajille, hallintaoikeus ohjaavalle opettajalle ja niille oppilaskunnan jäsenille, jotka olivat mukana koulutuksessa sekä rehtorille. Hallintaoikeuden voi sitten jokainen koulu antaa muillekin opettajille harkintansa mukaan. Jokainen koulu sai tehdä aloitussivun, niin kuin halusi, siihen saattoi myös piirtää. Sen jälkeen harjoittelimme asialistan ja pöytäkirjojen tekemistä ja kalenterin käyttöä. Meillä oli mukana muistitikku, jossa oli meidän oppilaskunnan hallituksen toiminta-ajatus, tavoitteet ja säännöt, visio vuoteen 2012, toimintakertomus edelliseltä vuodelta ja toimintasuunnitelma tälle vuodelle ja opettajien ja oppilaiden toiveita oppilaskunnan hallitukselle. Laitoimme ne kaikki oppilaskunnan kotisivuille, joten nyt koko koulun oppilaat voivat lukea ne sieltä. Koska koulumme on yhtenäiskoulu, meiltä oli koulu-

tuksessa mukana myös yläluokkien edustajat. Yläluokille luotiin chat ja alaluokille alaluokkien huone.

Katariina Juuti

”Minä loin alaluokkien huoneen ja minulla ja Santerilla on siihen hallintaoikeudet. Koulutuksessa korostettiin, että meillä on suuret oikeudet, koska joudumme valvomaan, ettei keskusteluissa kiroilla eikä puhuta asiatomia. Kerran huomasin, että yksi kuudennen luokan poika oli puhunut rumia, ja menin heti kertomaan Hannelelle, ohjaavalle opettajalle. Poistimme hänen tekstit ja kävimme antamassa hänelle varoituksen.”

Keskustelun opettelu opettajan johdolla on turvallista oppilaskunnan kotisivulla, koska jokainen keskustelija kirjoittaa omalla nimellään. Jokainen luokka voi luoda myös omia keskustelupalstojaan, kuten 4B luokka loi Opitiin.

Annika Annala ja Elena Teittinen

Pikkujoulusuunnittelua 4B luokalla

”Aloitimme suunnittelun jo varhain syksyllä. Loimme Opitiin oman luokan keskeisen keskustelupalstan pikkujouluista. Siellä kaikki saivat kertoa mielipiteensä siitä, mitä pikkujouluissa tehtäisiin. Kiihkeimmät puheenaiheet olivat lahjat ja elektroniikkapelit. Aluksi kaikki olivat sitä mieltä, että lahjat kuuluvat pikkujouluihin, mutta keskustelun tuloksena päätimme säästää lahjarahat jouluksi. Jokavuotiset esitykset ja herkut kuuluivat ohjelmaan, tietysti. Elektroniikkapeleistä päätimme, että niitä saisi pelata, mutta rajoitimme peliajan puoleen tuntiin. Meillä oli paljon hyviä mielipiteitä ja keskustelun päätti hienosti Joonaksen yhteenveto: ”Juhlissa tulee olemaan ohjelmia, elektroniikkapelejä, karkkeja ja herkuja, mutta ei lahjoja. Siis, siellä tulee olemaan hauskaa.” Mielipiteiden kirjoittaminen yksityisissä olosuhteissa oli uutta ja hauskaa. Se rohkaisi kaikkia kertoamaan mielipiteensä ja kaikkien mielipiteet otettiin huomioon.”

Aino Myllymäki, Oona Puustinen

”Meillä on oppilaskunnan hallituksella oma tietokonetunti. Kokouksessa Hannele näytti, miten oppilaskunnan kotisivuille voi mennä, ja käydä chat-huoneessa. Samalla, kun Hannele kertoi, miten homma toimii, me kuudesluokkalaiset opetimme 1-3 luokkalaisia käyttämään oppilaskunnan sivuja. Muitten luokkien edustajat osasivat toimia ilman apua. Sa-

malla sovimme kokouksessa, että menemme pienten tietokonetunneille opettamaan koko luokkaa käyttämään oppilaskunnan sivuja luokan edustajan avuksi. Oppilaskunnan hallituksella on käytössään oma tiedotusseinä, mihin laitetaan kaikki tärkeät asiat, mutta nyt, kun meillä on oma kotisivu, tiedonvälitys on parempaa. Tieto tavoittaa kaikki.”

Oppilaskunnan hallituksen omalla keskustelupalstalla voimme keskustella kokouksissa kaikki samaan aikaan esim. jostain projektista. Mielipiteet kootaan ja niistä keskustellaan sitten kokouksessa. Juuri nyt aloitamme oppilaskunnan lehden tekemisen. Kotisivulle laitamme myös kuvia tapahtumista. Siellä on nyt kuvia ystävänpäivästä. Rehtoritkin kirjoittavat sinne tärkeitä tiedotteita oppilaille. Meillä on tarkoitus avata aloitelaatikkokin lähiaikoina. Tiedonvälitys, vaikka meillä on oma seinätila, on vaikeaa näinkin suuressa koulussa. Oppilaskunnan omat kotisivut helpottavat valtavasti yhteisten asioiden viestittämisessä.

Lilja Ruismäki 2B luokka

Oppilashaastattelu ekaluokkalaisille

”Kaikki sai alkunsa siitä, kun mietin, miltä muista tuntuu koulussa. Haastattelussa kysyin ekaluokkalaisilta, mitä he haluaisivat koululle ja kiusaataanko heitä. Vastaukseksi sain, että haluttiin uusia leikkivälineitä, ulkoleluja ja wc-raikastimia. Moni koki tulleen kiusatuksi. Teimme luokallehteä nimeltään Etelä-Hervannan koulun sanomat. Päätoimittajan roolissa esitin haastattelun tulokset rehtorille. Hän vastasi, että wc-raikastimia voisimme kokeilla, ulkoleluja saadaan, kun lumet sulavat ja ehkä joku leikkitelin. Minua huolestuttaa tämä kiusaaminen. Kiusaamisen vähentämiseksi voisimme järjestää päivän, jolloin kaikki sanoisivat ja tekisivät toisilleen vain hyvää.”

Haastattelu ja sen tulokset ovat kaikkien katseltavan kotisivullamme.

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Oppilaskuntatoiminta osana kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää

”Katsokaa aikuiset lapsia silmiin! Älkääkö vain jääkö mietiskelemään. Toimikaa. Kysykää lapsilta.”

Hannele Kiuru Suomen Lasten Parlamentin Lappeenrannan edustaja

Koulu on lasten parlamenttitoiminnan sydän. Parlamenttitoiminnan kautta koulun toimintaympäristö avautuu käsittämään laajasti oppilaiden oman elinympäristön. Kunnassa Lasten Parlamentti on osa yhteisöllistä oppilaskuntatoimintaa, mikä mahdollistaa lapsille omakohtaisen osallisuuden kasvamisen ja vaikuttamisen kokemuksen. Parasta lasten parlamenttitoimintaa on sellainen toiminta, jossa jokainen alakoulun oppilas on osallinen. Rakente tarjoo alakouluikäiselle kuulemis- ja vaikuttamisväylän koulu- ja kuntatasoilla. Toimintatavat ja -muodot rakentuvat kuntakohtaisesti yhdessä lasten ja aikuisten kanssa. Lasten Parlamentin tärkeä toimintaedellytys paikallistasolla on se, että lasten kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuudet on systemaattisesti organisoitu ja Lasten Parlamentti on virallinen lasten toimielin kunnassa.

Yhteisöllinen oppilaskuntatoiminta kuvaa kokonaisuutta, johon lasten parlamenttitoiminta nivoutuu koulun ja kunnan toimintaympäristöissä.

Yhteisöllisessä oppilaskuntatoiminnassa toteutuvat seuraavat tekijät:

1. Toiminta edesauttaa kouluyhteisön hyvinvoinnin rakentamista ja edistää lapsen oikeuksia sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta.
2. Toiminta mahdollistaa lasten ja aikuisten välisen vuorovaikutuksen.
3. Toiminta sisältää paikallisten päättäjien ja lasten välisen vuorovaikutuksen rakenteen sekä kytkee kunnan valtakunnalliseen Suomen Lasten Parlamenttiin.

Koulujen vanhempainyhdistyksillä on tärkeä rooli yhteisöllisen oppilaskuntatoiminnan syntymisessä ja sen elinvoimaisuudessa. Vanhempainyhdistysten hallitusten ja oppilaskuntien hallitusten läheinen yhteistyö tukee Lasten Parlamentin perustamista kuntaan sekä sellaisen toimintamallin kehittämistä, joka perustuu koulujen oppilaskuntatoiminnan lapsiverkoston näkökulman huomiointiin kunnallisessa päätöksenteossa.

Yhteisöllisen oppilaskuntatoiminnan tavoitteet ja rakenne. (Eero Nerelli-Antell)

Miksi Lasten Parlamenttitoimintaa?

Toiminta on yhtäaikaista lasten sosiaalista vahvistumista ja lasten kansalaisuuteen kasvamista. Suomen Lasten Parlamentti on sekä paikallistasolla että valtakunnallisesti osa nuorisolain edellyttämää uutta ja pysyvää rakennetta, joka auttaa lapsia tulemaan kuulluksi heitä koskeissa asioissa sekä helpottaa viranomaisten mahdollisuutta esittää lapsille lasten elämänpiiriä koskevia kysymyksiä. Aikuiset voivat tehdä parempia ja lasten näkökulman huomioivia päätöksiä. Valtakunnallinen ja kuntakohtainen Lasten Parlamenttitoiminta perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteuttamiseen ja nuorisolain velvoitteisiin. Merkittävä nuorisolakiin²⁰ sisältyvä perusta lasten ja nuorten kuulemis- ja vaikuttamisjärjestelmän toteuttamiselle on lapsi- ja nuorisopoliittisessa kehittämissuunnitelmassa²¹.

Lasten Parlamentti toimii koulussa ja kunnassa

Paikalliseen Lasten Parlamenttiin valitaan edustajat kunnan alakoulujen 4.-5.-luokan oppilaista joko vaaleilla tai arpomalla. Kaikki koulun 1.-6.-luokan oppilaat voivat osallistua vaaleihin. Suuremmissa kunnissa Lasten Parlamentilla on oma hallitus, joka kokoontuu joko säännöllisesti tai tarvittaessa. On suositeltavaa, että Lasten Parlamentin hallituksen edustajat valitaan koulujen oppi-

laskunnan edustajista. Menettelyllä varmistetaan suora tiedonkulku koulun ja Lasten Parlamentin välillä. Pienimmissä kunnissa voidaan muodostaa Lasten Parlamentin alakoulujen edustajista hallituksen sijasta lasten edustajisto.

Luokassa toiminta käsittää luokan omat esitykset, ideat ja aloitteet oppilaskunnalle, josta ne siirtyvät oppilaskunnan kautta Lasten Parlamentin hallitukselle. Luokissa voidaan esityksiä valmistella myös osana oppituntityöskentelyä. Oppilaat voivat tehdä esityksiä oppilaskunnalle pitämällä luokkakokouksia tai jättämällä ideoita aloitelaatikkoon. Ehdotukset voivat koskea omaa koulua ja sen toimintaa tai liittyä omaan lähialueeseen tai koko kuntaan. Monet oppilaiden esiintuomat asiat voivat edetä jo koulun sisällä ja osa asioista siirtyy kuntatasolle.

Koko kuntaa koskevissa kysymyksissä esitykset ohjataan kunnassa asiaa hoitavalle taholle (toimialajohtajat, nuorisovaltuusto, lautakunnat tai kunnanhallitus/ valtuusto) ja esityksistä laaditaan esimerkiksi aloitteita.

Lasten Parlamentti tarjoaa kunnassa lasten ja aikuisten vuorovaikutuksellisen ja kaksisuuntaisen toimintarakenteen. Lasten Parlamentin suur- tai yleiskokouksen lisäksi kunnassa on reaaliaikaisesti toimiva, lasten asioihin kantaaottava ja lausuntoja antava lasten virallinen edustajisto. Lasten Parlamentin hallitus voi antaa virallisia lausuntoja kunnalle esimerkiksi ympäristöön ja palveluihin liittyvissä asioissa. Esimerkkinä voi mainita Iisalmen kaupungin, jossa paikallinen Lasten Parlamentti, Pikku Iivarit, on antanut virallisia lausuntoja kunnan eri tahoille. Näin viranomaispäätösten pohjaksi saadaan myös lasten näkökulma valmistelussa oleviin asioihin.

Useimmissa kunnissa alakoulujen oppilaat tai oppilaskunnat ovat ideoineet oman paikallisen Lasten Parlamenttinsa nimen. Iisalmissa toimii Pikku Iivarit, Varkaudessa puolestaan Varkauden Vekarat ja Paltamossa nimenä on Lapa-set. Raahessa ja Kristiinankaupungissa on Pikku Parlamentit. Lasten Parlamentin perustamisvaiheessa yhteisöllinen ja innostava aloitus toiminnalle voi olla esimerkiksi kaikille alakouluille suunnattu oman logon suunnittelukilpailu. Suunnittelukilpailu toimii samalla tiedotuksena lasten parlamenttitoiminnan aloittamisesta sekä tarjoaa yhteisöllisen kokemuksen, jossa jokainen oppilas on osallinen Lasten Parlamentin rakentamisessa. Iisalmissa alueellinen vanhempainyhdistys Iivarit myönsi logo -kilpailun voittaneelle luokalle matka-avustuksen keväiseen luokkaretkeen. (lisää: www.lastenparlamentti.fi/openopas)

Tampereen Lasten Parlamentin toiminta on osa Tampereen kaupungin nuoriso- palvelujen toimintaa ja sitä ohjaa nuoriso-ohjaaja. Nuoriso-ohjaaja on mukana oppilaskunnille kahdesti vuodessa järjestettävissä koulutuksissa. Koulutuksilla pyritään tukemaan oppilaskuntien hallitusten ja niitä ohjaavien opettajien työskentelyä mm. kokoustekniikka-koulutusta antamalla. Koulutusten avulla pyritään myös saamaan sekä opettajille että oppilaille mahdollisuus kokemusten vaihtoon ja oppilaskuntien hallitusten välisen yhteistyön kehittämiseen. Koulutusten tavoitteena on myös saada oppilaskuntatoiminta koulun sisällä näkyvämmäksi ja koskettamaan kaikkia koulun oppilaita ja opettajia. Tampereelle on luotu alakoulujen käyttöön jokaisen koulun oppilaskunnan omat internetsivut, joiden kautta koulun kaikilla oppilailla on mahdollisuus saada tietoa oppilaskunnan hallituksen toiminnassa. Nuoriso-ohjaaja on ollut mukana oppilaskuntien internet-sivustojen sisältöä kehitettäessä.

Nuoriso-ohjaaja järjestää myös yhdessä oppilaskuntien ohjaavien opettajien kanssa oppilaskuntien hallituksille ns. ryhmätyöspäiviä. Päivän aikana oppilaskunnan hallituksella on mahdollisuus tutustua toisiinsa ajan kanssa, pitää hallituksen kokous, suunnitella tulevan vuoden toimintoja jne.

Lasten Parlamentin suurkokous

Kouluilla valmisteltu työ huipentuu kerran tai kaksi kertaa vuodessa kokoontuvaan suurkokoukseen, jonka nimenä voi olla suurkokous, täysistunto, yleiskokous tai Lasten Parlamentti -kokous. Suuremmissa kunnissa kouluista valitaan kaksi edustajaa, pienemmissä kunnissa kokoukset voidaan pitää avoimena kaikille kunnan alakoululaisille. Kokouksissa koulujen oppilaskunnille tarjoutuu mahdollisuus jakaa erilaisia koulukohtaisia hyviä käytäntöjä keskenään.

Alakouluissa vuosittaisiin Lasten Parlamentin suurkokouksiin valmistautumisessa oppilaskunnalla on keskeinen rooli. Oppilaskunta valitsee aloitelaatikon kautta tai luokkien laatimista esityksistä oman koulunsa tärkeimmät ja eniten kannatusta saaneet esitykset. Koulujen edustajat esittävät oman koulun hyvin valmistellut esitykset suurkokouksessa. Koulujen esityksistä käydään keskustelua ja suoritetaan äänestys. Esitykset voivat koskea laajasti oppilaiden elinympäristöön liittyviä asioita.

Kunnissa on erilaisia käytäntöjä lasten esitysten toteuttamiseen. Osalla kunnista on varattu Lasten Parlamentin suurkokouksen esityksille määräraha, joka jakautuu koulujen esitysten kesken. Osalla kunnista lasten tekemät aloitteet

ja esitykset menevät eteenpäin kunnan normaalin hallintomenettelyn kautta. Kaikki lasten asiat eivät aina tarvitse virallista käsittelyä tai viranomaispäätöksiä. On myös asioita, jotka ratkeavat jo yhteydenotoilla asiaan vaikuttavaan tahtoon. Kokouksiin voidaan kutsua myös lapsille ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä asiantuntijavieraita. Tampereen Lasten Parlamentissa on vierailut mm. ravintoasiantuntija kertomassa, miten oppilaiden kouluateriat suunnitellaan.

Oppilaskunnasta eteenpäin kunnan ja valtakunnan vaikuttajaksi

Lasten Parlamentin tärkeä tehtävä kunnassa ja koulussa on valita valtakunnalliseen Suomen Lasten Parlamenttiin kunnan edustajat. Käytännössä kaikki kunnan oppilaat pääsevät valitsemaan edustajia oppilaskunnan kautta. Kunta ottaa vastaan edustajapaikat valtakunnallisesta Suomen Lasten Parlamentista ja myöntää koulujen valitsemille edustajille mandaatin edustaa kuntaa. Alakouluissa voidaan järjestää vaalit, suorittaa arvonta, toteuttaa paneeleja, laatia innostavia kirjoituksia ja esityksiä: Miksi juuri minä olisin hyvä edustamaan kuntaa valtakunnallisessa Lasten Parlamentissa? Luovuus ja ilo on tärkeää ja oppilaat ja opettajat voivat myös yhteisesti ideoida demokraattisia valintaprosesseja. Valintaprosessien suunnittelu ja toteutus toimii myös luontevana yhteistyömuotona kuntien opetus- ja nuorisotoimen välillä.

Valtakunnallinen Suomen Lasten Parlamentti

Valtakunnallinen Suomen Lasten Parlamentti on alakouluikäisten (7-12 v.) lasten vaikuttamiskanava. Kaikilla Suomen kunnilla on mahdollisuus ottaa vastaan edustajapaikat Parlamentista.

Edustajien istuntokausi on kaksivuotinen. Lasten työskentely tapahtuu pääasiassa verkossa sijaitsevassa suljetussa virtuaaliparlamentissa. Parlamentissa keskustellaan yleisellä keskustelupalstalla ja eri valiokunnissa (mm. ympäristö, viestintä, koulu ja tulevaisuusvaliokunnat). Keväisin ja syksyisin kokoonnutaan virtuaaliseen täysistuntoon. Kerran vuodessa nähdään nokakkain, kun lapset koontuvat täysistuntoon.

Toiminta on vuorovaikutteista eli myös viranomaisilla, päättäjillä ja lasten asemaa edistävillä tahoilla on mahdollisuus kysyä ja selvittää erilaisia asioita suoraan lapsilta. Lapset käyvät keskustelua verkossa myös päättäjien ja eri asiantuntijoiden kanssa. Lapset vastaavat kyselyihin ja antavat lausuntoja; esimerkiksi tästä voi mainita tulevaisuuden koulu -näkemykset eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle. Parlamentti toimii mm. lapsiasiavaltuutetun neuvonanta-

jana sekä eduskuntaryhmien edustajista muodostuvan eduskunnan neuvotelukunnan sekä ministeriöiden ja valtion toimielinten lasten aloite- ja kuulemisympäristönä.

Koulu- ja kuntatasolla kunnan edustajien tukena toimii edustajan oman koulun oppilaskunta ja ohjaava opettaja. Edustaja tuo ajankohtaisia asioita verkkoparlamentista tiedoksi oppilaskunnalle. Kunnissa, joissa ei ole paikallista Lasten Parlamenttia, edustajan koulun oppilaskunta voi toimia edustajan omana lastenyhteisönä. Tästä kotipesästä alkaa syntyä kunnan Lasten Parlamentti-toiminta. Edustajat tuovat säännöllisesti tietoa valtakunnallisesta toiminnasta ja välittävät esityksiä edustajien kautta verkkoparlamenttiin. Näin luotu toimintamalli toimii edelleen myös oppilaskunnan kanavana kunnan vaikuttamisrakenteisiin. Pienissä kunnissa rakenne ja toimintamalli vastaavat paikallista lasten parlamenttitoimintaa.

“Olen itse saanut vaikuttaa liikunnassa joukkueiden tekemiseen. En olisi halunnut varmaankaan vaikuttaa mihinkään muuhun. Puhun opettajani ja ystävieni kanssa, jos haluaisin vaikuttaa johonkin asiaan!”

tyttö 5.lk, Laukaa

Kimi Uosukainen

Miltä vaikuttaminen tuntuu?

Olen Kimi Uosukainen, 13v., ja edustan Lahtea valtakunnallisessa Suomen Lasten Parlamentissa. Lasten Parlamentin lisäksi olen mukana Lahden ja Reykjavikiin kaupunkien välisessä demokratia-hankkeessa. Olen myös ollut antamassa monille valtakunnan vaikuttajille lastenparlamentin raportteja ja olen ollut pitämässä Lahden kaupunginhallitukselle esitelmää lastenparlamentista ja tehnyt Lahden kaupunginhallitukselle vetoamuksen paikallisen lastenparlamentin perustamisesta ja olin vetoamukseni puitteista keskustelussa Lahden nuorisotoimen- ja sivistystoimenjohtajien kanssa. Ja tämän listan loppuksi olen ollut perustamassa entiseen kouluuni oppilaskuntaa ja nykyisessä koulussani olen oppilaskunnan hallituksen varajäsen.

Suomen Lasten Parlamenttiin minut valittiin vuonna 2007, kun Suomeen perustettiin valtakunnallinen Suomen Lasten Parlamentti. Kaikista Suomen kunnista kutsuttiin kunnan alakouluikäiset edustajat Parlamenttiin. Kunnan edustajat valittiin kuntien alakouluista ja kunnanhallitus antoi edustajille kunnan mandaatin edustaa kuntaa valtakunnallisessa Suomen Lasten Parlamentissa. Lahden kaupungista valittiin kaksi edustajaa. Minun matkani valtakunnallisen Suomen Lasten Parlamentin edustajaksi eteni siten, että kaupunginhallitus päätti koulun ja opettajat valitsivat edustajat oppilaista. Minulla ei ollut aiempaa tietoa Lasten Parlamentista, ennen kuin äidilleni soitettiin ja kysyttiin kävisikö, että minä toimisoin Lahden varaedustajana Lasten Parlamentista. No, tietenkin se kävi ja niin alkoi minun ”vaikuttamisen matka”. Parlamentin perustamisvaiheessa ensimmäiseen istuntokauteen 2007–2009 kunnille annettiin ’vapaat kädet’ edustajien valintaprosessissa. Seuraavaan istuntokauteen 2009–2011 myös me edustajat yhdessä aikuisten kanssa pääsemme kehittämään edustajien demokraattisia valintaprosesseja.

Valintani jälkeen olinkin jo perustamassa kouluuni oppilaskuntaa. Loimme yhdessä opettajien kanssa toimintaperiaatteen oppilaskunnalle. Tosin jouduin vaihtamaan koulua ennen kuin oppilaskunta aloitti varsinaisesti toimintansa, no kerkesinhän minä toimia puoli vuotta oppilaskunnan puheenjohtajana ja olenhan minä sen perustaja, ainakin virallisesti.

Syksyllä 2008 kunnallisvaalien aikaan ojensin SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilaiselle, kokoomuksen puoluesihteerin Taru Tujuselle sekä ympäristöministeri Paula

Lehtomäelle (keskusta) Suomen Lastenparlamentin kevätraportin. Kevätraportti sisälsi verkkotäysistuntomme päätökset sekä ylipäättänsä tietoa lastenparlamentista. Vaikuttajanaistemme kuuntelivat tarkkaavaisesti, kun kerroin lastenparlamentista ja he ottivat raportit ilomielin vastaan. Olin otettu siitä miten jokainen halusi tietää lastenparlamentista ja sen toiminnasta. Julkisuudenarvoa lisäsi paikallislehden näyttävät jutut kuvineen luovutustilaisuuksista.

Pidimme esitelmän Lahden kaupunginhallitukselle varsinaisen edustajan kanssa yhdessä, esitelmä oli minun tekemäni. Saimme mahdollisuuden pitää esitelmän kun otin yhteyttä kaupungin sihteeriin, kun sain tietää, että muissa kunnissa on toimittu vastaavasti. Tilaisuus ja sitä edeltänyt esitelmän kirjoitus oli mielestäni jännittävää ja arvokasta. Arvokasta siinä suhteessa, että harvoin 12-vuotiaat pääsevät kertomaan kaupunginhallitukselle asiasta, josta he eivät tiedä mitään ja pitävät meitä alansa asiantuntijoina. Esitelmän kirjoitus oli mielestäni jossain määrin myös haastavaa, vaikka kaikki tarvittava tieto löytyi omasta takaa. Esitelmästäni tuli aika kattava, se kertoi kaiken mitä Lasten Parlamentti oli jo tehnyt ja mitä valiokuntia lastenparlamentissa on ja miten ne toimivat jne.

Demokratiahankkeen kanssa lähdimme Islantiin, Reykjavikiin. Matkan tarkoituksena oli työstää yhteistä vaikuttajan opasta. Hanke on Euroopan Unionin rahoittama, joten sen pitää olla kansainvälinen. Olimme Reykjavikissa viikon, jonka aikana tutustuimme Islantilaiseen nuorisokulttuuriin, nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä heidän politiikkaansa. Poliitiikan kannalta reissu osui mielenkiintoiseen aikaan, sillä siellä oli menossa mittavia mielenosoituksia silloista hallitusta vastaan. Islannista tulon jälkeen oli tovi aikaa hengähtää. Vaikuttamismatkani jatkuu.

Joulun jälkeen sain tietää, että vetoamus paikallisen lastenparlamentin perustamisesta Lahteen, jonka annoin samalla kun pidimme esitelmää oli jo kirjattu käsiteltäväksi. Otin asian tiimoilta yhteyttä nuorisotoimenjohtaja Jouni Kivilahteen sekä sivistystoimenjohtaja Maritta Vuoriseen. Tarjosin heille apua vetoamuksen käsittelyyn sekä selvennyksiä vetoamuksessa esitettyihin pyyntöihin. Molemmat toimenjohtajat olivat otettuja sekä innoissaan siitä, että kerrankin vetoamuksen laatija ottaa yhteyttä ja tarjoaa apuaan. Sovimme yhteisen tapaamisen, jotta voisimme keskustella vetoamuksestani.

Olin innoissani ja aloin valmistella omaa mallia paikallisesta lastenparlamentista. Saavuin tapaamiseen sovittuna ajankohtana ja odotin, että vastassa olisi ollut tylsiä kaupungin virkamiehiä. Yllätyksekseni vastassa oli nuorisotajuisia ja mukavia aikuisia, jotka todella halusivat kuulla asiani. Keskustelun ensimmäinen tunti oli minun yksinpuheluani, kun kerroin muiden kuntien käytännöistä ja ylipäättänsä lastenparlamentista. Molemmat aikuiset kuuntelivat korvat tarkkana ja kirjoittivat tärkeitä kohtia ylös omiin muistinpanoihinsa. Seuraava tunti meni, kun aloimme luomaan Lahteen omaa versiota paikallisesta lastenparlamentista. Keskustelun loputtua olin jopa hieman yllättänyt heidän yhteistyöhalustaan, sillä saimme tehtyä mielestäni loistavan toimintamallin Lahden lastenparlamentille. Asia ei kuitenkaan ollut loppuun käsitelty, sillä asia kokonaisuudessaan esitellään toukokuussa sivistyslautakunnalle, joka päättää asiasta. Mutta uskon kuitenkin, että meidän hyvin hiottu mallimme menee läpi.

Vaikuttaminen jatkuu, tosin siinä muodossa, että kirjoitin loppukuun erilaisia kirjoitelmia pyynnöistä. Pyyntöt tulivat Suomen Lasten Parlamentilta. Kirjoittamalla vaikuttaminen on yksi osa meidän edustajien työtä Lasten Parlamentissa. Kirjoitukset julkaistaan eri lehdissä. Pyhäkoulu-lehteen kirjoitin aiheesta – Minä ja luonto, Suomen hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan ohjelman tiedottajalle, kirjoitin aiheesta – Millainen on hyvä loma. Kirjoitelmia tehdessäni ymmärsin erään tärkeän asia, että vaikuttaminen ei ole aina sellaista, että istutaan pöydässä ja keskustellaan ja päätetään isoista asioista. Oivalsin, että iso osa vaikuttamista on kirjoittaminen. Toin omaa mielipidettä esiin erilaisissa kirjoitelmissa. Vaikka tämä vaikuttaminen ei ollut kovin mittavaa, se on kuitenkin erittäin tärkeää. Eri kirjoitustyylien valinta on tärkeää, sillä joitain kirjoitelmia lukevat ainoastaan lapset ja joitain kirjoitelmia lähes ainoastaan aikuiset.

Mielestäni on erittäin tärkeää ja arvokasta kertoa aikuisille lasten mielipiteitä lähes kaikista asioista. Ehkä paras keino on, kuten tämäkin teksti, kertoa asiat mahdollisimman monelle aikuiselle kirjoittamisen kautta. Mutta kuitenkin vielä tärkeämpää on se, että aikuiset lukevat ja kuuntelevat meitä lapsia, sillä meidän suustamme voi usein tulla totuus ja tärkeitä mielipiteitä. Ja kun aikuinen kuuntelee lapsia ja todella välittää lapsien puheista silloin syntyy erittäin tärkeä vaikuttamisen- ja osallisuudentunne lapselle sekä aikuiselle. Lapsia ja lasten mielipiteitä voi kuunnella vaikkapa kotona ja koulussa aivan pienissäkin asioissa, sillä se on iso asia lapselle, joka pääsee vaikuttamaan sekä tulemaan kuulluksi häntä koskevissa asioissa.

Merja-Maaria Oinas

Vuorovaikutteinen verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi

Aloitekanava.fi-palvelu toimii nuorten omana vaikuttamiskanavana sekä kunnan eri toimijoiden välineenä kuulla nuoria. Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio- ja kehittämiskeskus vastaa palvelun koordinoinnista.

Aloitekanavassa nuoret voivat ideoida omaa lähiympäristöään koskevia parannus-, kehitys- ja muutosehdotuksia. Kaikki verkkopalvelun käyttäjät voivat selata ja tutustua eri Aloitekanavakuntien toimintaan, sillä ideointiprosessin eri vaiheet (ideointi, kommentointi, äänestys/allekirjoitus, seuranta) näkyvät kaikille.

Aloitteiden idointi voi tapahtua esimerkiksi kouluissa, oppilaitoksissa, harrastusympäristöissä, nuorisotaloilla tai itsenäisesti, ajasta ja paikasta riippumatta. Tämän lisäksi nuoret voivat kommentoida ja esittää oman mielipiteensä muiden ideoista, äänestää ja allekirjoittaa moderoituja aloitteita sekä seurata, miten aloitteen käsittely etenee.

Aloitekanavakunnissa moderaattorit muokkaavat ideat aloitteiksi lisäten niihin toimenpide-ehdotuksen ja toimittavat Aloitekanavan prosessin läpäisseet aloitteet eteenpäin sekä lisäävät kuultavat asiat Kunta Kysyy -osioon.

Aloitekanavan Kunta kysyy -osio mahdollistaa nuorten kuulemisen heitä koskevissa asioissa ja tekee kunnan ja nuorten välisestä keskustelusta vuorovaikutteista. Kysyjinä voivat olla esimerkiksi kunnanvaltuusto ja -hallitus, hallintokunnat, nuorten vaikuttajaryhmät tai erilaiset järjestöt. Kysyjinä voivat olla myös luokat, oppilaskuntien hallitukset, erilaiset toiminta- tai vaikuttajaryhmät. Aloitekanavalle rekisteröityneet nuoret voivat kommentoida kuultavana olevia asioita ja kertoa niistä oman mielipiteensä. Kommentoinnin jälkeen palveluun myös päivitetään tiedot siitä, miten nuorten mielipiteet on otettu huomioon tai mitä kyseiselle asialle on tapahtunut.

Kaikki palveluun rekisteröityneet nuoret voivat osallistua oman kotikuntansa Aloitekanavan toimintaan. Kynnys oman idean kirjoittamiseen sekä oman mielipiteensä ilmaisemiseen on matala, sillä käyttäjät voivat itse valita, julkai-

sevatko ideansa tai kommenttinsa nimettömänä, nimimerkillä vai omalla nimellään. Ideointi ja kommentointi eivät edellytä kuntarakenteiden ja -prosessien kokemusta, osaamista tai tietoa.

Aloitekanavaa vaikuttamisvälineenä voivat hyödyntää yksittäisten nuorten lisäksi myös esimerkiksi luokat, erilaiset toimintaryhmät tai nuorten vaikuttajaryhmät. Aluksi voidaan ideoida ryhmässä esimerkiksi omaan kouluun liittyviä parannus- ja muutosehdotuksia, jotka julkaistaan Aloitekanavassa. Tämän jälkeen kaikki rekisteröityneet käyttäjät voivat kommentoida kyseistä ideaa puolesta tai vastaan ja idea etenee prosessissa palvelun sääntöjen mukaisesti. Verkkopalvelun avulla tavoitetaan laajemmin ne nuoret, joita asia mahdollisesti koskee. Samalla aloitteet ja niiden eteneminen sekä päätökset asioista tulevat kaikille näkyviksi.

Komentoinnin jälkeen palveluun myös päivitetään tiedot siitä, miten nuorten mielipiteet on otettu huomioon tai mitä kyseiselle asialle on tapahtunut.

“En oikein välitä mistään sellaisesta vaikuttamisesta. En ole hyvä niissä asioissa. En yritä muuttaa tätä maailmaa, mutta en tuhotakaan.”

tyttö 6.lk, Laukaa

Lähdeviitteet

- ¹ lisää sosiaalisesta kansalaisuudesta Nivala 2008
- ² Arponen, Anu-Leena 2007. "Miten nuo pienet osaa ajatella niin fiksusti?" Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2007; Tuononen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 4:2008.)
- ³ Kaikki artikkelin sitaatit ovat julkaisusta Tuononen, Päivi 2008. Asiaa aikuisille! Lapset ja nuoret kertovat omien oikeuksiensa toteutumisesta Suomessa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 4:2008.
- ⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus
- ⁵ Helsingin Tietokeskus: Quartely 3 / 2003.
- ⁶ Nousiainen, L ja Piekkari, U. 2005
- ⁷ Helsingin Tietokeskus: Quartely 3/2003.
- ⁸ Gretschel A. 2002
- ⁹ Hart, R. 1997.
- ¹⁰ Perusopetuksen laatukriteerit 2009, 64.
- ¹¹ Neuvonen 2008, 18-19.
- ¹² Opetushallituksen moniste9/2006, 3.
- ¹³ Manninen 2007, 122-123.
- ¹⁴ Kenttälä 2008, 29-30.
- ¹⁵ Manninen 2007, 126.
- ¹⁶ Manninen 2007, 126.
- ¹⁷ lisää Karhuvirta 2009.
- ¹⁸ Nousiainen, L ja Piekkari, U 2005 ja 2007.
- ¹⁹ Leinonen 2007, 59, mukaeltu.
- ²⁰ Nuorisolaki 27.1.2006/72.
- ²¹ Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2010.

Mainittu kirjallisuus ja muut lähteet

- Gretschel, A. 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamiprojektin laadunarvioinnin keinoin, Väitöskirja. Studies in sport, physical education and health 85. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hart, R. 1997. Children's Participation: The Theory and Practice of Involving Young Citizens in Community Development and Environmental Care. London: Earthscan & Unicef.
- Karhuvirta, T. 2009. Koulun kerhotoiminta lasten ja nuorten osallisuuden lisääjänä. Teoksessa Kenttälä, M. ja Kesler, M. (toim.) Kerhotoiminta osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua. Erweko Painotuote oy: Helsinki.
- Kenttälä, M. 2008. Koulun kerhokäsikirja. Libris Oy: Helsinki.
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2010. Opetusministeriön julkaisuja 2007:41.
- Leinonen, L. 2007. Nuorten osallisuushankkeen aikana kehitettyjen toimintamallien merkitys nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi – tarkastelussa neljän hankepaikkakunnan toimintamallit. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Manninen, J. 2007. Oppilaiden osallisuus koulussa – oppilaskuntatoiminnan uusi tuleminen? Teoksessa Gretschel, A. ja Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuo-

risotutkimusseura, julkaisuja 77. Hakapaino Oy: Helsinki.

Neuvonen, M. 2008. Demokratiaa koulun penkille. Opettajan opas demokratiakasvatukseen. Oikeusministeriö. Edita Prima Oy: Helsinki

Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa – Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehitys. Väitöskirja. Kuopio: Snellman instituutti, Snellman instituutin A-sarja 24.

Nousiainen, L. ja Piekkari, U. 2005. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu oppilaskunnan ohjaavan opettajan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2005:19. Yliopistopaino: Helsinki

Nousiainen L. ja Piekkari U. 2007. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu toimivan oppilaskunnan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2007:32. Yliopistopaino: Helsinki.

Perusopetuksen laatukriteeri. Opetusministeriön julkaisuja 2009:19. Yliopistopaino: Helsinki.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Perusopetuksen oppilastoiminnan kartoitus 2005. Moniste 9/2006. Opetushallitus

Quartely 3 / 2003. Helsingin Tietokeskus.

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

Internet-sivut

www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisöllinen_koulu_-hanke/index.html

www.lastenparlamentti.fi/openopas

www.kerhokeskus.fi/fi/osallistuva_nuori/oppilaskunta_

Vaikuttavasti mukana – oppilaskunta koulun arjessa opas

on tarkoitettu peruskoulussa toimivien oppilaskunnan ohjaajien käyttöön.

Oppaaseen on koottu käytännön esimerkkejä oppilaskunnan toiminnasta, mukana olleiden lasten kokemuksia ja ajatuksia vaikuttamisesta sekä ajatuksia siitä, mihin oppilaskuntatoiminta liittyy ja mihin sillä pyritään.

Onnistunut oppilaskuntatoiminta kehittää koulun toimintakulttuuria yhteisöllisempään suuntaan, tukee koulu yhteisön hyvinvointia, lisää kouluviihtyvyyttä ja on yksi keino kasvattaa lapsista ja nuorista osallistuvia ja aktiivisia kansalaisia.

Oppaassa pohditaan mm.

- mihin asioihin lapset ja nuoret koulussa haluaisivat vaikuttaa
- miten oppilaskuntatoiminta vahvistaa kansalaisvalmiuksia
- oppilaskuntatoiminta oppimispolkuna osallistuvaksi kansalaiseksi
- miten oppilaskuntatoiminta linkittyy osaksi kunnan virallista vaikuttamisjärjestelmää.

KERHOKESKUS

Mariankatu 15 A 11
00170 Helsinki
Puh. 09 6962 440
kerhokeskus@kerhokeskus.fi
www.kerhokeskus.fi

